

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ΄.



ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 22 ΤΟΥ ΗΛΩΝΗΡΗ 1912



ΑΡΙΘΜΟΣ 485

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ πρὸς τὸν κ. Πάλλη.
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΑΦΗΣ. «Στὸν ἴσκιον τοῦ Πλατάνου».
Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Τὸ δαχτυλίδι τῆς μάνας (συνέχεια).
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Ὅ,τι μᾶς ἔλειπε.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά. (Τὰ γεράκια —
Τὰ λάθη τῆς ὁσίας).
Α. Π. «Romances sans paroles» τοῦ Paul Verlaine.
Π. ΠΑΒΟΛΙΝΗΣ. Ἡ Βυζαντινὴ ἐποποιία τοῦ Διγενῆ Ἀ-
κρίτα.
Α. ΠΑΛΑΜΑΣ. Τὰ βιβλία (Φυσικὴ — Μπουκετάκι — Σύντα-
ξι Ρωμῆ).
Α. STEINMETZ. Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη.
Α. ΤΡΑΝΟΣ. Τὸ ἐργατικὸν μᾶς κίνημα.
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ. Ὁ Βενιζέλος καὶ ἡ δημοτικιστι-
κὴ ἰδεολογία.
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ. — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩ-
ΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Α΄

Ὁ κ. Σ. Γρανίτσας ἀπάντησε σὲ κείνα πού ἐ-
γραφα γιὰ τὸν κ. Βενιζέλο (*) καὶ τὴν πολιτικὴ
του μ' ἓνα ἄρθρον τοῦ πού τὸ ἐπιγράφει «Ὁ Βενι-
ζέλος ἐδῶ καὶ στὴν Κρήτη» (**). Στὸ πρῶτο μέρος
πού ἀναφέρεται στὴν πολιτικὴ δράση τοῦ κ. Βενιζέ-
λου δὲν τὰ λέει διόλου καλά. Τὸ δεύτερο ἔχει πολ-
λὲς ἀλήθειες γιὰ τὴν τυφλότητα τοῦ ἐπαναστατικοῦ
κινήματος τοῦ Γουδιού καὶ ἐν γένει γιὰ τὴ διανοη-
τικότητα τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας τὴν ἐποχὴν ἐκεί-
νη, μὰ αὐτὰ οὔτε δικαιολογοῦν τὰ συμπεράσματά
του γιὰ τὴν πολιτικὴν ἀξία τοῦ κ. Βενιζέλου οὔτε
ἀναιροῦν διόλου ἐκεῖνα πού ἐγὼ ἐγραψα.

Πρέπει ὅμως πρῶτ' ἀπ' ὅλα νὰ κάνω μιὰ δη-
λωση πού μοῦ φαίνεται ἀναγκαία. Δηλαδή, γιὰ νὰ
μεταχειρισθῶ ἓνα δικανικὸν ἔρο, ὀφείλω νὰ νομι-
μοποιηθῶ. Δηλώνω λοιπὸν πῶς τὸ κριτικὸν μου ἐκεί-
νο, καθὼς τὸνόμασα, ἄρθρον τῆς ἐπιγραφῆς ὡς **δημοτικι-
στὴς γιὰ τοὺς δημοτικιστικοὺς κύκλους**. Ἀνήκω
δλόκληρος στὴ δημοτικιστικὴ ἰδεολογία καὶ φρονῶ
ἀδιάσειστα πῶς ἔξω ἀπὸ τὴ δημοτικιστικὴ σκέψη
τρόπος σωτηρίας γιὰ τὸ ἔθνος δὲν ὑπάρχει. Μπορεῖ
ἡ ἰδεολογία μας νὰ μὴν εἶναι μονοκόμματη, νὰ εἶ-
ναι περιεκτικὴ, ἡ δημοτικιστικὴ σκέψη ὅμως εἶναι
μιὰ μὲ κοινὸ γινώρισμα, τὸ ξαρκίανισμα καὶ τὸ πά-
στρεμα τοῦ ἐλληνικοῦ ἐγκεφάλου ἀπὸ μουχλες καὶ
ἀράχνες ἱστορικές. Ὅσο τὸ καθάρισμα εἶναι ἀπολυ-
μαντικώτερον, τόσο ἡ σκέψη προβάλλει γνησιώτερα
δημοτικὴ, δηλαδή βαθύτερα ξαναγεννητικὴ. Τὶ δρό-
μο πέρα πέρα παίρνει μοῦ εἶναι κατὰ βάθος **γιὰ τὴν**

ὄρα ἀδιάφορο, ἀφοῦ κι ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεί, εἴτε ἐ-
θνικιστικὴ εἴτε σοσιαλιστικὴ, τραβάει γιὰ κάποια τῆς
φυλῆς **ζωντανή, ὄχι ἱστορικὴ ζωή**.

Ὁ κ. Βενιζέλος ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας
ἀνήκει στὴν ἰδεολογία αὐτή; Ὅχι, ἀφοῦ ἀρνήθηκε
τὴν κυριώτερη βάση τοῦ δημοτικισμοῦ, τὴ δημοτικὴ
γλώσσα, φράζοντάς της μὲ συνταγματικὴ διάταξη
τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐκπαίδευση. Θὰ ὄφειλε λοιπὸν ἡ
σημερινὴ πολιτικὴ του νὰ μοῦ εἶναι ἀδιάφορη, ἀφοῦ
δὲν μπορῶ νὰ περιμένω τίποτα οὐσιαστικὸ ἀπ' αὐ-
τή, κ' ἐκτὸς τούτου πολεμώντας τον, δὲν πρόκειται
νὰ ὑπηρετήσω κανένα πολιτικὸν τοῦ ἀντίπαλο ἐπισή-
μως δημοτικιστῆ.

Ἄν ὅμως παρατηρήθηκε κάποια δριμύτητα στὸ
ἄρθρον μου ἀταίριαστη ἴσως στὸν κριτικὸν τοῦ χαρα-
κτήρα, οὔτε ἀδικαιολόγητη οὔτε ἀντιφατικὴ πρὸς τὴν
παραπάνω σκέψη μου θὰ φανεῖ, εἰς τὸν σκοπεύομε :

Αο) Τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἀστήρικτης
αἰσιοδοξίας τοῦ Βενιζέλου ἐδῶ στὴν Κρήτη, πού τώ-
ρα τὰ δοκιμάζομε.

Βο) Ὅτι ἐνῶ ἡ συνείδησή του εἶναι δημοτικι-
στικὴ, στὰ πράγματα εἰδείχθηκε καὶ ἀρνητικὴ καὶ πο-
λέμιος τοῦ δημοτικισμοῦ.

Γο) Ὅτι κάνει καὶ αὐτοῦ τὸν αἰσιοδόξον ἀνορθω-
τὴν ἐνῶ ἔχει πῶς μὲ τὴ σημερινὴν πολιτικὴν του τί-
ποτα θεμελιακὸν δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ.



Καὶ τώρα ἂς ξαναγυρίσουμε στὴν πολιτικὴν τοῦ
δράση ἐδῶ στὴν Κρήτη γιὰ νὰ δοῦμε ἂν ὁ κ. Γρα-
νίτσας γνωρίζῃ τὰ κρητικὰ πράγματα ὀλόκληρα ἢ

(*) Βλέπε «Νουμά» 482.

(**) Βλέπε «Νουμά» 483, 484.

μήπως μισά μόνο, κάτι από δω, κάτι από κει.
 Ἀλήθεια είναι πὸς ὁ κ. Βενιζέλος ὅταν ἡ κυβέρνηση τοῦ κ. Παπαμαστοράκη τὸν ἔκραξε μαζί με τοὺς ἄλλους πολιτικούς ἀρχηγούς καὶ τοῦ ἀνακοίνωσε τὶς ἐπίσημες παραγγελιὲς γιὰ ἐνωτικὸ πραξικόπημα, αὐτὸς ὄχι μόνο ἐφάνηκε ἐπιφυλακτικὸς ἀλλὰ καὶ ἔχαρακτήρισε τὸ κίνημα τοῦτο σὲ ἰδιαίτερες κουβέντες πὸς τυχοδιωκτικὸ. Ἐν τούτοις ὄχι μόνο δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ διακηρύξει ἐτούτῃ τῇ γνώμῃ του σὲ τὸ λαὸ — σ' αὐτὸ ἴσως εἶναι δικαιολογημένος — ἀλλὰ καὶ ἔκανε κάτι ἐντελῶς ἀντίθετο πρὸς τὴν ἀποδοκιμαστικὴν του γνώμην γιὰ τὸ πραξικόπημα. Ἀντὶ νὰ μείνει ἐπιφυλακτικὸς θεατῆς τῶν περιστατικῶν, ἔριξε μετ' ἀληθινὸν πραξικόπημα ἀμέσως τὴν τότε Κυβέρνηση μετ' τὴν πρόφασιν πὸς δὲν εἶχε τὸ χρειάζουμένο κύρος, καὶ στὴν νέα οἰκουμένην ποῦ ἐγίνε, ὁ ἴδιος ὠνομάσθηκε Ἰπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐξωτερικῶν. (Ἰπουργεῖο Ἐξωτερικῶν γιὰ πρώτη φορὰ τότε ἰδρύθηκε ἐδῶ κ' ἡ ἰδέα εἶταν ἐντελῶς ἀτοπή, ἀφοῦ ἀκριβῶς τότε ἐκηρύξαμε τὴν Ἐνωσιν). Γιατί λοιπὸν, ἀφοῦ εἶχε ἀντίθετη γνώμη γιὰ τὸ ἐνωτικὸν πραξικόπημα, ἔριξε, ἂν καὶ εἶχε μειοψηφία τότε, τὴν κυβέρνηση κ' ἐπῆρε ὁ ἴδιος ἀπάνω του τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐπίσημην εὐθύνην τοῦ κινήματος; Ἐὰν αὐτὸ ὅποιος θέλει νὰ ὑπεραπείξεται τὸν κ. Βενιζέλο, δὲ θὰ μπορέσει νὰ δώσει καμὴν εὐπρόσωπον ἀπάντησιν.

Ἴσως ὅμως ἀντιτάξουν τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος ἐπῆρε στὰ χέρια του τὴν διεύθυνσιν τοῦ ζητήματος, γιατί εἶχε μεγαλῆτερην πεποιθῆσιν στὸν ἑαυτὸν παρὰ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἄν κ' ὁ τέτοιος συλλογισμὸς θάταν πολὺ ἀλλόκοτος καὶ μάλιστα στὴν πολιτικὴν, ἃς ἐξετάσουμε μετὰ ταῦτα τὸ οὐσιαστικὸν τοῦ μέρους. Ποιὰ εἶναι ἡ διαχειρῆσις τοῦ ἐξωτερικοῦ ζητήματος ἀπὸ τὸν κ. Βενιζέλο; Ὅλοι τὴν ξέρουν. Ἀπεριόριστη, ἀνεπιφύλακτη καὶ αἰσιόδοξον ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς Δυνάμεις ἢ ἀκριβέστερα στοὺς Προξένους τῶν Δυνάμεων. Γιὰ νὰ ἀναγνωρισθῆ ἡ Ἐνωσις δυὸ ὄροι ἔπρεπε νὰ τρηθοῦν ἀπὸ μᾶς. Νὰ μὴ παραχθῆ ἡ δημοσία τάξις καὶ νὰ μὴ πάθουν οἱ Μουσουλμάνοι. Ἄν πραγματοποιηθοῦν αὐτά, ἡ Ἐνωσις ἢ κατὰ παραπλήσιο θὰ γίνῃ χωρὶς κανένα διπταγμό. Νὰ μάλιστα ποῦ πρόκειται νὰ φύγουν τὰ διεθνή στρατεύματα (σύμφωνα μετ' τὴν ὑπόσχεσιν ποῦχαν δώσει ἀπὸ καιρὸ στὸν ἄρμωστὴ κ. Ζαΐμη) καὶ θὰ παραδώσουν ἀπεριόριστῃ τῇ διοίκησιν τοῦ τόπου στὶς ἐγγυώριες πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς ποῦ λειτουργοῦσαν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλεῖα τῶν Ἑλλήνων. Ὅσο γιὰ τὴν κατοχὴν ἀπὸ τὰ μέρη τῆς θάλασσης, αὐτὴ θὰ εἶχε μηδαμινὴ σημασία κ' οὔτε ἔπρεπε νὰ τὴ λογαριάζουμε. Κ' ἕνας πρῶτος ἀέρας αἰσιοδοξίας ἐφοῦσκωνε τὰ κυβερνητικὰ πανιά.

Λοιπὸν πολὺ καλὰ. Ἀφοῦ ἡ ἀναχώρησις τῶν ἐυρωπαϊκῶν στρατευμάτων ἐσημαιοῦ ἀναγνώριση τοῦ ἐδῶ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου, ἃς πᾶμε νὰ σηκώσουμε τὴν ἑλληνικὴν σημαία στὸ παραλιακὸν φρούριον, ὅπου ἴσαμε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐκυματίζαν οἱ σημαῖες τῆς κατοχῆς μαζί με τῆς αὐτονομίας. Ὁ κ. Βενιζέλος δὲν εἶχε στὴν ἀρχὴν ἀντίρρηση. Τῷδρισκε καὶ κείνος φυσικώτατο. Στὸ ἀναμεταξύ ἐζήτησαν ὁδη-

γίαι οἱ Πρόξενοι ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις τους καὶ ἡ ἀπάντησις εἶταν ρητὴ. Νὰ κατεδαστοῦν οἱ σημαῖες, γιατί ἄλλοιῶς γίνονταν παραβίασις στὸ καθεστῶς ποῦ ἔφθασαν τὰ διεθνή στρατεύματα, ὅταν ἐφυγαν ἀπὸ τὸ νησί.

Ὁ λαὸς ἅμα τᾶκουσε αὐτὸ ἐταράχθη ἀπὸ τὴν μίαν ἀκρῆ ὡς τὴν ἄλλη χωρὶς κομματικὴν διάκρισιν. Τί τρέχει λοιπὸν; Μᾶς περιπαίζου; Γιὰ μιὰ στιγμήν ἐγίνε σκέψις γιὰ ἀντίστασιν. Ὁ κ. Βενιζέλος ὅμως γεμάτος πάντα ἐμπιστοσύνην καὶ αἰσιοδοξία ἐξώρμηκε τοὺς φίλους του νὰ ἠσυχάσων. Τὸ πρᾶμα δὲν εἶχε καμιά οὐσιαστικὴν σημασία, ἔλεγε, κ' ἐτρέχαμε τὸ φοβερὸ κίντυνον νὰ χάσουμε τὶς πολυτίμες συμπάθειαι τῆς Εὐρώπης. Γιὰ ἕνα τύπον λοιπὸν θὰ διακινδυνεύσομε τοὺς ἀναφαίρετους ἐνωτικὸς τίτλους μας ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης; (*)

Βγήκαν οἱ φράγκαι καὶ ἔσπασαν τὰ κοντάρια τῶν σημαίων. Ὁ κρητικὸς λαὸς ἐννοῶσε τότε τὴν τραγικὴν του θέσιν καὶ μὴ μπορώντας τί ἄλλο νὰ κάνει, ἐτίναξε μετ' ἑνὴν σπασμωδικὴν κίνησιν τὴν οἰκουμένην κυβέρνησιν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἔπεσε ἡ αἰσιοδοξία ὅμως καὶ ἡ τυφλὴ πίστις στοὺς Προξένους ἔμενε πάντα ἀπαρασάλευτη.

Ἀργότερα στὴ συνέλευσιν ἤρθε τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου τῶν Μουσουλμάνων βουλευτῶν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἀφοῦ ἔστειλε μεσίτας καὶ ἐπρόσφερε χαρτοφυλάκια, ἀξιώματα Πρεσβερίας στὴ συνέλευσιν ἢ καὶ ὑποσχέσεις ὠρισμένων ρουσφετιῶν σὲ διάφορους πολιτικούς ἀντιπάλους του γιὰ νὰ τοὺς σύρει στὸ κόμμα του, κατώρθωσε ἐπὶ τέλος νὰ σχηματίσῃ μίαν ἀσήμαντην πλειοψηφίαν καὶ νὰ κάνει δικὴν του κυβέρνησιν. Ἦξερε πὸς θὰ γεννιόταν τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου, ἤξερε πὸς ἐπαιρνε ἀπάνου του τρομερὴν εὐθύνην, πολιτικὴν ἀπέναντι τοῦ τόπου, κομματικὴν ἀπέναντι τοῦ κόμματός του, ἀναλαβαίνοντας νὰ διοικήσῃ μετ' ἑνὴν μονομερὴν κυβέρνησιν κ' ὅμως ἡ χαρὰ του γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν του εἶταν τέτοια, ποῦ τοῦ εἶταν ἀδύνατον νὰ τὴν ἐσυγκρατήσῃ. Ἄν αὐτὸ δὲν εἶναι αἰσιοδοξία, τί ἄλλο εἶναι; Καὶ βρῖσκει τοὺς Προξένους καὶ δίνει ὑπόσχεσιν μετ' προσωπικὴν του εὐθύνην πὸς τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου θὰ τὸ διευθετήσῃ καὶ νὰ μένουν ἠσυχοί.

Σχεδὸν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ πληρεξούσιοι, ἀκόμα κ' οἱ στενώντεροι φίλοι του, ἐδυστροποῦσαν νὰ δεχτοῦν τοὺς Μουσουλμάνους χωρὶς ὄρκον. Ἐβλεπαν πὸς τὸ ζήτημα κατακυλοῦσε σὲ τρομακτικὴν χρονιότητα καὶ ζητοῦσαν ἀφορμὴν νὰ τὸ ὀξύνουν γιὰ νὰ λάβει ἕνα τέλος. Κατώρθωσε ὅμως ὁ κ. Βενιζέλος νὰ ἐπιβληθῆ καὶ νὰ γίνων δεκτοὶ στὴ Συνέλευσιν οἱ Μουσουλμάνοι πληρεξούσιοι.

Αὐτὰ εἶναι μετ' ἁλίαν λόγια τὰ γεγονότα ποῦ ὁ κ. Γρανίτσας μᾶς κατηγοροῦσε πὸς ἐπροσπεράσαμε στὸ

(*) Ἄν ἔχω καμιά ἀμφιβολία ὅτι μιὰ ἀληθινὰ ἠρωϊκὴ ἀντίστασις τότε, ἔστω κ' ἂν μᾶς ἐκόσμιζε ἕκατὸ ἢ διακόσια θύματα, θὰ ἔφερε τὸ ζήτημα σὲ τέτοια δεύτητα, ποῦ θὰ ἐπαιρνε ἕνα τέλος πάντα πολὺ καλῆτερον ἀπὸ τὰ σημερινὰ μας χάλια. Πρέπει ὅμως νὰ τὸ ποῦμε, ὁ ἠρωϊσμὸς κ' ἐδῶ ζυγιάσκει μετ' ἁλίαν πολὺ προσωπικὰ, πολὺ συμφεροντολογικὰ. Ν' ἀναθεωρῶ ἡρώως μάλιστα, ὄχι ὅμως καὶ ν' ἀποθάνω. Ἐνας Βενιζέλος μόνον, ἂν ἐθέλει μετ' τὴν καρδίαν του, ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ γεννήσῃ ἀληθινὸν ἠρωϊσμὸν σ' ἐκείνη τὴν περιστάσιν.

προηγούμενο άρθρο μας. Σε λίγο καιρό έφυγε ο κ. Βενιζέλος από δω, έμεις όμως έμείναμε με χαλασμένους όλους τους ήθικούς παράγοντες της Πολιτείας, χωρίς κατεύθυνση, με ένα άριστο και άμφιβολο καθεστώς και χωρίς καμιάν έλπίδα αλλαγής του. Το μόνο απόκτημά μας ήταν η συναίσθηση της πλάνης μας να δίνουμε πίστη στις αισιόδοξίες του κ. Βενιζέλου και το ξέφτισμα και της τελευταίας μας έλπίδας.

Θα πητε τώρα, τί άλλο μπορούσε να κάνει ο κ. Βενιζέλος; Να τά βάλει με τις Δυνάμεις; *Οχι βέβαια (*). Να μη τις πιστέψει όμως έτσι απόλυτα. *Η αν άργότερα έδυσπίστησε, να μη μ'ας περιπαίζει έμ'ας. *Αντί να γράφει αισιόδοξα άρθρα στο αυθεντικό τότε όργανό του τον «Κήρυκα», ώφειλε με υπαινιγμούς να μ'ας δείξει ότι δεν πάμε καλά, ότι τα πράματα είναι σκούρα, ότι πρέπει να διπλιστούμε με τη μεγαλύτερη ύπομονη και έγχαρτέρηση και να μ'ας προετοιμάξει εν ανάγκη και στην ύποχώρηση άκόμα πρὸς το άρμωστικὸ ἢ κάτι ανάλογο καθεστώς. Τίποτα όμως από αυτά. *Επελαγοδρομήσαμε με αυτόνε τιμονιέρη σὲ ανοικτὰ και τώρα ούτε φανάρη βλέπουμε πουθενά ούτε να ποδίσουμε μπορούμε.

*Αλλά ο κ. Γρανίτσας μ'ας πληροφορεί ότι το κρητικό ζήτημα έπηρε και στροφές στην επιτυχία. Χωρίς να έπαγγελόμαστε το διπλωμάτη μπορούμε να τονέ βεβαιώσουμε με ελη την πεποίθησή μας πὸς το ζήτημά μας δεν έσημείωσε καμιά σοβαρή ευνόικη τροπή, άπότου μάλιστα έλύθησαν τα δυο άλλα ζητήματα, το βουρνιακό και το βουλγαρικό. Μιαν άόριστη ύπόσχεση μ'ας είχαν δώσει ότι αν καθήσουμε ήσυχα, θα εξετάσουν «μετ' ευμενείας» το ζήτημα, εν πάση όμως περιπτώσει το περιστατικό της σημαίας έπρεπε να αποκαλύψει την πλάνη όλων εκείνων που αισιόδοξούσαν.

*Αλλού λοιπόν πρέπει να ζητηθεί ο λόγος της τέτοιας σταθερής πολιτικής του κ. Βενιζέλου. Είταν η ακλόνητη πίστη του πὸς το κρητικό ζήτημα, είναι ζήτημα καθαρά έλληνοτουρκικό. Οι Δυνάμεις μ'ας παραστέκουν μόνο κ' έχουν τις λαμπρότερες διαθέσεις για τις έθνικιστικές μας βλέψεις. *Έχουν όμως και σπουδαία συμφέροντα και με την Τουρκία και γι' αυτό δεν μπορούν να τη δυσαρεστήσουν. *Αφοῦ τὴ θέλει ἡ Ἑλλάδα, ἄς κοπιᾶσει μετὸ καλὸν να την πάρει.

Αυτὰ επίστευε τότε. Κι άφοῦ οί Προστάτες δεν έχουν κανένα ύστερόβουλο σκοπό, γιατί να μην ύπακούουμε στις έντολές τους, γιατί να θέλουμε να τις δυσαρεστούμε με κίνδυνο να χάσουμε την πολύτιμη εὔνοια; Μ'ας λένε να κατεβει ή σημαία. Να την κατεβάσουμε. Και ν'αμαστε φρόνιμοι ώστόσο το ελεύθερο κράτος θα μπορέσει είτε διπλωματικώς είτε πολεμικώς να λύσει με την όθωμανική αυτοκρατορία το ζήτημα.

Μόνο άμα έφυγε από δω, ίσως εταν πήγε στην *Ιταλία, ίσως άργότερα ανακάλυψε την πλάνη του.

(*) Το ξαναλέω, το ζήτημα της σημαίας από ένα έχει τοσο διπλωμάτη, αλλά πολεμικό άρχηγό μπορούσε να σπρωχθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να το ένοήσουν οί Έθνοπατοι ότι οί Κρητικοί δεν έκήρυξαν την Ένωσή για να παίζουν.

Τί να γίνει όμως; Τα πράματα τώρα τραβούν τον τυφλό τους δρόμο κι ο κ. Βενιζέλος εξακολουθεί να μην έχει κανένα σχέδιο για τη λύση του κρητικού ζητήματος. Το μόνο που έμαθε είναι να δυσπιστεί στην απόλυτη ευμένεια των Προστατών. Δυστυχώς είναι πια πολύ άργά.

(Στ' άλλο φύλλο τελώνοι) ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ ΑΚΡΙΤΑ

* Ένα από τα τελευταία φύλλα του γνωστού περιοδικού της Φλωρεντίας «Atene e Roma», δημοσιεύθηκε αξιόλογη μελέτη με την παραπάνω επιγραφή, γραμμένη από το σοφό καθηγητή κ. Π. Παβλίνη. Περιλήψη του άρθρου δημοσιεύουμε σήμερα για τους αναγνώστες του «Νουμά».

Κατά τα μέσα του δέκατου αιώνα ήρθε με μεγάλη φήμη στην Καππαδοκία και στη χώρα του Έφράτη ένας πολεμιστής Βασίλειος άρχηγός του στρατού για την υπεράσπιση των συνόρων. Έπινομάστηκε Δι-γενής ή διγενής γιατί εΐτανε γιός μιας Έλληνίδας και ενός Σύριου.

Την έφοδο των Σαρακηνών, τις έπιδρομές των Άπελατών αντιμετώπιζε με τη φοβερή του δύναμη που ο μύθος την άνύψωσε φορτώνοντάς του και κατορθώματα άλλων ήρώων. Έτσι ο μύθος απλώνεται σε μια πλούσια άνθηση άσμάτων που έφτασαν ίσαμε μ'ας και εξαπλώθηκαν «άπό τα τελευταία όρια της Καππαδοκίας ως τα Έφτάνησα και στη Μακεδονία, και από τη δυτική όχτη του Εῤῥινου ως την Κρήτη και την Κύπρο», όπως γράφει ο Πολίτης. Το πὸς ο τύπος του Διγενή Άκρίτα εΐτανε τον 11ον αιώνα δημοτικός μ'ας το δείχνει ο Πτωχοπρόδρομος και πριν άκόμα άπ' αυτόν ο Ψελλός που άναφέρει τον Άντρονίκο για πάππο του Διγενή και για πρόγονο του βασιλιά Κωσταντίνου Δούκα.

*Αλλά το ποίημα που έξυμνούσε τα κατορθώματα γλήγορα λησμονήθηκε· μόνο κάποιο χερόγραφο σώθηκε στον καιρό του Μεσαίωνα και στους νέους χρόνους.

*Από το 1875 ίσαμε σήμερα πέντε φανερωθήκανε. Καθένα τους έχει τόσο διαφορετική σύνταξη που αν θελήση κανείς να μελετήσει και να φτάση στην κοινή πηγή τους θα βρεθῆ σε δύσκολη και άδιέξοδη θέση. Πρῶτο βγήκε το χερόγραφο της Τραπεζούντας σε γλώσσα μισοδημοτική και μισοκαθαρεύουσα που δημοσιεύτηκε το 1875 από το Σάβα και το Legrand έίχως άρχη και τέλος σε 3182 στίχους ενώ έπρεπε να έχη περισσότερους από 4000. Ένα

δεύτερο χειρόγραφο τοῦ 17ου αἰώνα πῆρε καὶ δημοσίεψε ὁ Λάμπρος σὲ 3094 στίχους μὲ ἀρκετὴ διαφορά ἀπὸ τὰ ἄλλα καὶ μὲ λιγότερη σπουδαιότητα. Τὸ τρίτο χειρόγραφο τῆς Ἄντρου, τοῦ 16ου αἰώνα, δημοσίεψε ὁ Μηλιαράκης σὲ 4778 στίχους καὶ εἶναι τὸ πλησιέστερο στὸ χειρόγραφο τῆς Τραπεζούντας ἢ ἐπὶ τῆ διαφορά πὼς εἶναι γραμμένο σὲ γλώσσα τέλεια δημοτική. Ἡ καλὴ ἔκδοσις τοῦ ἀρχαιότερου ἔλων χειρογράφου τοῦ Grottafergata τοῦ 14ου αἰώνα σὲ 3749 στίχους ἔγινε ἀπὸ τὸ Legrand. Τὸ γνωστότερον εἶναι τοῦ Escuriale τοῦ 16ου ἢ τοῦ 15ου αἰώνα πού γι' αὐτὸ κάποτες μίλησε ὁ Κρουμπάχερ.

Καὶ στὰ πέντε χειρογραφοὶ ξετυλίσεται ἡ ἴδια ὑπόθεσις μὲ μικρὰς μόνο διαφορὰς. Στὰ παρακάτω ἔχομε ὑπ' ὄψιν μας τὴν ἔκδοσις τοῦ Μηλιαράκη.

Ὁ Σύριος βασιλεὺς Ἄρων ἀπὸ ἔγινε χριστιανὸς μὲ τὸ ὄνομα Ἄντρονίκος καὶ πρόγονος τοῦ Δούκα, πέρνει γυναίκα τὴν χριστιανὴν πριγκίπισσα Ἄνανα. Ἀπὸ τὸ γάμο αὐτόνε γεννήθησαν πέντε γιοὶ καὶ μιὰ κόρη, ἡ Εἰρήνη. Εἰδοποιημένοι γονεὶς καὶ ἀδέρφια ἀπὸ ἓνα μάντη πού προφήτεψε γιὰ τὴν ἀγαπημένη τους κόρη θλιβερὰς ἀγάπες καὶ ἀπαγωγὰς, τὴν κρατοῦνε κλεισμένη σὲ ἀπόσιτα παλάτια. Ὁ Ἑρωτὰς ἔμωσ σὲ ὄνειρο τὴν πλεγγώνει μὲ τὰ βέλη του.

Μιὰ μέρα πού βγήκε νὰ ξεσκάσῃ μὲ τὴν ἀδελφὴ τῆς μητέρας καὶ στὴν ἀπουσία τοῦ πατέρα, ἀρπάσσεται ἀπὸ τὸν ἐμίρη τῆς Συρίας Μουσοῦρ. Τ' ἀδέρφια τῆς πού μάθανε τὴν ἀρπαγὴ, τὸν κινηγοῦνε νὰ πάρουν πίσω τὴν Εἰρήνη τους. Παύει ἡ καταδίωξις μὲ τὴ δήλωσις τοῦ Μουσοῦρ πὼς ἀπαρνιέται τὸ μωαμεθανισμὸ γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀγαπημένη του καὶ μεγαλόπρεπα γιορτάζονται οἱ γάμοι τους. Γιὸς τους ὁ Βασίλειος, διάσημος ὕστερα ὡς Διγενὴς Ἀκρίτας.

Ἡ μητέρα ἔμωσ τοῦ Ἐμίρη ἀνήσυχη καὶ λυπημένη, φοβερίζει νὰ τὸν καταραστῇ, ἃ δὲ γυρίσῃ σ' αὐτὴ, στὴν πίστη του καὶ στοὺς ὑπηκόους του. Πόλεμος σηκώνεται στὴν καρδιὰ τοῦ Ἐμίρη ἀπὸ τὴ μιὰ ἢ ἀγάπη τῆς γυναίκας καὶ τοῦ γιοῦ, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ ἀγάπη τῆς μητέρας. Νικᾷ ἡ πρώτη. Φεύγει γιὰ λίγο ὁ Μουσοῦρ στὴ Συρία καὶ μὲ τέτοια εὐγλωττία καὶ ζέση μίλησε γιὰ τὴ νέα του θρησκεία, πού καταφέρνει τὴ μητέρα καὶ τοὺς συγγενεὶς του νὰ βαπτιστοῦνε στὴ νέα του πατρίδα.

Μέρα τὴ μέρα ὁ Διγενὴς μεγάλωνε σὲ δύναμη καὶ ἡμορφιά. Τρία χρόνια σπούδασε τὰ γράμματα. Πρῶτος στὰ ἔπλα, στὸ κοντάρι, στὸ ξίφος καὶ στὸ ρόπαλο. Στὰ πρῶτα κινήγια μὲ τὸν πατέρα του σκότωνε ἀρκούδες, λιοντάρια, λάφια καὶ κέρδιζε τίς πρῶτες νίκες ἐναντίονα στοὺς Ἀπελάτες.

Ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ πατέρα του ἀρπάξε τὴν πριγκίπισσα Εὐδοκία. Νικῶντας τοὺς διῶχτες του μαλάκωσε τὸν πατέρα τῆς καὶ κάμανε τοὺς γάμους τους. Ἡ νεαρὴ γυναίκα πάντα τῆς τὸν ἀκολουθοῦσε σὲ ὅλες τίς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὰς ὁ ἥρωας κάνει τὴν πρώτη ἀπιστία μαγεμένος ἀπὸ τὰ χάδια μιᾶς κόρης πού ἔσωσε.

Ἀκολουθοῦνε τὰ θαυμάσια κατορθώματα : σκοτώνει τὸν τρικέφαλο δράκοντα καὶ τὸ φοβερὸ λιοντάρι· ἀγωνίζεται καὶ νικᾷ τοὺς κακοποιοὺς πού γύρευαν νὰ κλέψουν τὴ γυναίκα του καὶ ἔπειτα νικᾷ τὴ σύμμαχόν τους ἀμαζόνια Μαξιμώ. Νικῶντας τὴν ἔμωσ στὰ ἔπλα νικῆθηκε ἀπὸ τὴν ἡμορφίαν τῆς καὶ κάνει δεύτερη ἀπιστία. Χτίζει στίς ὄχτες τοῦ Ἐφράτη παλάτι ξακουστὸ μὲ κήπο πλούσιο σὲ ἄνθη καὶ καρπούς. Θρήνησε γιὰ πολὺ ὁ Διγενὴς σὰν πέθανε ὁ πατέρας του καὶ πάνδημη ἐκφορά ἔκαμε στὸ νεκρὸ. Τὸ ἴδιο στὴ μητέρα του.

Ἡ θλίψις τοῦ χάνοντας τοὺς ἀγαπημένους του καὶ ἡ ἔλλειψις διδάσχοις ταραξάνε τὴν εὐτυχία τῆς λαμπρῆς βασιλείας του, ἔσο πού ὁ θάνατος ἔρχεται καὶ νικᾷ τὸν ἀνίκητον ἥρωα. Τὴν ἴδια στιγμή ἡ πιστὴ τοῦ Εὐδοκία ξεψυχᾷ ἀπὸ τὴ λύπη τῆς σιμὰ στὸν ἀγαπημένο τῆς.

(Στᾶλλο φύλλο τελιώνει)

H. ΠΑΒΟΛΙΝΗΣ

Ο,ΤΙ ΜΑΣ ΕΛΕΙΠΕ

Μαζεύτηκαν καμπόσοι πατεράδες
Κ' ἔφτιασαν ἓνα σύλλογο κι αὐτοί·
Τὸν εἶπαν « Ἄμυνα κοινωνική ».
Σκοπός : οἱ κόρες νὰ γίνουν μαμάδες,

Καὶ οἱ μαμάδες πάλι πεθεράδες,
Καὶ ὅλες καθὲ χρόνο καὶ παιδί.
Ἔτσι μονάχα θὰ σωθεῖ ἡ φυλὴ, —
Καὶ θὰ μπαλώνουνται καὶ οἱ παπάδες.

Ἀλήθεια ἀπὸ τὸ Σύλλογο αὐτὸ
Γλυκοχαράζει πάλιν ἡ ἐλπίδα
Νὰ δοῦμε δοξασμένη τὴν πατρίδα : —
Ἡ « Ἄμυνα » θὰ κόβει ἀπὸ δῶ,
Τὰ « Πάτρια » θὰ ράβουν πάρα κάτω,
Καὶ τὸ ραφτάδικο τῆς Δόξας νὰ το ! —

K. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

“ΣΤΟΝ ΙΣΚΙΟ ΤΟΥ ΠΛΑΤΑΝΟΥ,”

(Ένα κριτικό γράμμα του κ. ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ προς τον ΨΥΧΑΡΗ)

Ἀθήνα 1 τοῦ Ἀπριλίου 1912.

Σεβαστέ μου κ. Ψυχάρη

Τὰ δεκαπέντε σας δηγήματα πού τὰ σαλεύει, μέ τῆς ζωῆς τὸ σάλεμα, τὸ μυρωμένο ἀπὸ τὰ λουλούδια τῆς ἑλληνικῆς μας γῆς ἀγεράκι κάτω ἀπὸ τὸν «Ἴσκιό τοῦ Πλατάνου», τὰ πρωτοχάρηκα σὲ «Νουμά» καὶ δὲν εἶχα τὴν πεμονὴ νὰ προσμένω τὸ εὐγενικό σας ὄωρο — τὸ καλοτύπωτο καὶ τὸ καλόχαρτο βιβλίό πού μοῦ κάματε τόση τιμὴ στέλνοντάς μου το — γιὰ νὰ τὰ ξαναδιαβάσω, ἐπειδὴ καὶ μόλις εἶχανε φτάσει στὴν Ἀθήνα τὰ πρῶτα ἀντίτυπα δὲν ἄφησα τὴν εὐκαιρίαν νὰ μὴ τὰ διπλοχαρῶ.

Κι ἄλλη φορὰ σὰς τῶγραψα πῶς ἀνεπιφύλαχτος εἶναι ὁ θαυμασμός μου γιὰ τὸ ἔργο σας καὶ ἴσως εἶναι ἀπὸ τίς πιδ κρυφῆς συγκλίσεις τῆς ζωῆς μου ἢ περιέργεια πού δοκιμάζω σὰν τυχαίνει νὰ βρίσκουμε κάμποσες φορές ἀνάμεσα σὲ κύκλους ἀπὸ ἀθρώπους ἀκουσμένους γιὰ τὴν πένα τους στὴν κοινωνία μας, πού μιλοῦνε μὲ συγκατάβαση, μὲ ἀνεχτικότητα καὶ μὲ στενοχώρια ἅμα ὁ λόγος γιὰ τὸ πρόσωπό σας. Βλέπει κανεὶς ἀμέσως πῶς δὲ νοιώσανε τίποτα γενικό καὶ συνολικό τουλάχιστο ἀπὸ τὸ ἔργο σας, καὶ τὸ πιδ ἀπελπιστικό πού τοὺς εἶναι ἀδύνατο νὰ καταλάβουν ὅσο κι ἂν προσπαθῆσουνε, γιὰτὶ ὁ τρόπος πού τὸ μυαλό τους γυρίζει ἀλλιώτικος εἶναι κι ἀλλόκοτος, πού σὲ κάνει νὰ περηφανεύεσαι ἐσένα τὸν ταπεινὸ πού τὰ βλέπεις ἀπλᾶ καὶ ξέσκεπα τὰ πράγματα σὰ νὰ τὰ περεχύνῃ τὸ πλούσιο φῶς μεσημεριάτικου ἡλίου, ἡλίου πού τονὲ δέχεται ὄχι μονάχα μὲ τῶ ματιῶν τὴν ἔραση μὰ μὲ κάθε εἶδος πνευματικώτερη αἴσθηση μέσα στὴ γαληνεμένη ἀπὸ τῆς πεποίθησης τῆ δύναμη, ψυχὴ σου.

Μὲ τὰ δηγήματά σας ὕστερα ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἀξέχαστης «Ζούλιας», μᾶς δώσατε νὰ καταλάβουμε πῶς ἡ ἀφέλεια τῆς ἀφήγησης, ἡ βαθιόφιλη ἀνάλυση τοῦ μέσα κόσμου, ἡ ἐντύπωση τῆς ἰδέας, ἡ λαμπράδα τῆς ἔκφρασης, κάθε στοιχεῖο τῆς ἀψηφῆς τέχνης τοῦ Λόγου, βρίσκονται ἀποκλειστικά στὴν κανονισμένη μας δημοτικὴ, ὄχι μόνο ἄξια γιὰ τὰ μακριὰ ρομάντζα ὅπως τὸ δεῖξατε τόσες φορές, μὰ ἀξιώτερη γιὰ τὰ μικρὰ κομμάτια, πού οἱ δικοὶ μας τόσοι καὶ τόσοι δηγηματογράφοι πάντα τὸ ἀρνηθήκανε, γιὰ νὰ πλερώσουνε τὸν ἀπαραίτητο φόρο

μὲ κάθε μέτρο καὶ κάθε δόση στὴν ψευτιά τῆς καθαρεύουσας μὲ τὴ δικαιολογία τῆς καταδίκης τοῦ γλωσσικοῦ φανατισμοῦ.

Στὴν Ἑλλάδα μας, στὴ χώρα τὴν πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴν πρασινάδα τῆς χλόης κι ἀπὸ τὸ χρυσάφι τοῦ ἡλίου, κάτω ἀπὸ τὸ γλαυκὸ μας οὐρανό, στὴ χώρα τῆς ὑμνημένης λευτεριάς, στὴ γῆ πού ἡ ἀνοιχτὴ θάλασσα κι ὁ ἀπέραντος δρίζοντας τὴν τριγυρίζει, τὸ πνεῦμα σήμερα στέκεται ἀλυσσοδεμένο κι ἀφιονισμένο καὶ μιλᾷ γιὰ φανατισμούς ἐκεῖ πού ἔπρεπε νὰ προσκυνῆσῃ τὸ ἔργο τῆς γνώσης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἔργο πού κλείνει τὴν τάξην καὶ τὸ ρυθμό, πού δίνει τὴ βάση, πού δείχνει τὸ ἔρρομο τὸν ἀνοιχτό, πού πάει μὲ τῆς σοφίας τὴν ἔπλοχον καὶ τῆς μάθησις τὴν ἀπέραντοςοῦνη.

Εἶναι φριχτὸ νὰ τὸ συλλογιστῆ κανεὶς πῶς ὁ μόνος ἄθρωπος πού βγήκε στὴν Ἑλλάδα, μέσα σὲ τόση ἀερολογία καὶ τιποτοσύνη, γιὰ νὰ δουλέψῃ θετικά, μὲ βάση, ξέροντας πούθε ἀρχίζει, πού πατᾷ, πού τραβᾷ, πού θὰ τελιώσῃ — ἂν μπερρεὶ βέβαια νὰ εἰπωθῇ γιὰ τέλος ἡ ἀναγνώριση τῆς ἰδέας — ὁ ἄθρωπος πού φύσηξε ζωὴ σ' ἕνα πνεῦμα νεκρό, πού δημιούργησε ἀπὸ τὸ τίποτα μιὰν ἀρχὴ φιλολογίας, πού ὄλος πνέει ἀπὸ ποίηση, ἀπὸ λευτεριά, ἀπὸ ξαστεροσύνη, ἀπὸ ἀκαταπόνητη λαχτάρα νὰ δώσῃ, ἔ,τι μπορεῖ, μὲ ὅ,τι ἔχει καὶ δὲν ἔχει, σ' ἕνα ἔθνος ἐτοιμοθάνατο ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια μιᾶς βαθιόψυχης σκλαβιάς, ὁ ἄθρωπος αὐτὸς ἀναθεματίζεται κάθε στιγμὴ ὄχι μονάχα ἀπὸ τὸν ὄχλο τῶν ἀμόρφωτων γραμματισμένων, μὰ κι ἀπὸ κείνους τοὺς διαλεχτοὺς πού ξεχωρίζει κι ἀναγνωρίζει γιὰ ἡγέτες τοῦ σήμερα ἢ σύχρονη κοινωνία σὲ γράμματα σ' ἐπιστῆμην καὶ σὲ πολιτικὴν. Κι αὐτὸ ἴσια ἴσια μπορεῖ νὰ δείχνῃ πῶς στὸν καιρὸ μας μέσα στὴν Ἑλλάδα πεθαμένα εἶναι τὰ γράμματα, ἡ ἐπιστῆμην ξερὴ, μηδενικὴ ἢ πολιτικὴ.



Ὅμως ἔξω ἀπ' αὐτὰ, ἡ τέχνη σας γενικὰ ὅπως μᾶς δείχτηκε ἴσια μὲ τώρα, στέκεται πολύτροπη καὶ πολυσάλευτη. Τοῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ διακρίνουμε καὶ στὰ δηγήματά σας. Ἐνῶ σὲ ὅλα μαντεύεις τὸ ὕψος τὸ χαδευτικό, τὸ ἀπλό, τὸ συμαζωμένο ἐδῶ, τὸ ἀπλωμένο ἐκεῖ, τὸ ἰδιόφαντο καὶ ἰδιόγουστο ὕψος πού ἀφίνει τὸ κοντίλι σας, σὰν τὴν εὐωδιὰ πού σκορπᾷ τὸ ρόδο, ὅμως σὲ κάθε κομμάτι θὰ ξεχωρίσῃς κάτι δικό του, κάτι καινούργιο, ἰδιαίτερο κάτι, κάτι πρωτότυπο πού κάνει τὸ ἕνα τόσο ἀπὸ τὰλλα νὰ διαφέρῃ. Ἄς παραβάλλουμε τὰ «Σκουλαρίκια» μὲ τὸ «Ἐθνικὸ συμπόσιο». Ἡ λε-

πτότατη ψυχολογία που χαρακτηρίζει και τα δύο, πόσο διαφέρει στο φόντο! Στο πρώτο ή εσωτερική έρευνα ενός χαρακτήρα που στέκεται σά μαγεία και σά μάντευμα, στο δεύτερο ή βαθιά σάτιρα που βγαίνει από την ανάλυση τόσων χαρακτήρων που κλείνουν έναν άλάκαιρο λαό στα εσωτερικά του γνωρίσματα.

Τό «Έθνικό συμπόσιο» και ό «Έλληνοελβετικός πόλεμος» είναι άθάνατα άριστουργήματα και δέν πιστεύω ίσια με την εποχή μας να χαρακτηρίστηκε, έρευνηθήκε, αναλύθηκε, σατιρίστηκε όπως της πρέπει ή ψυχή του Ρωμιού γενικά, άληθινά, ούσιαστικά, ώμά, ζουγραφικά, βαθιοστόχαστα καθώς στις δυό σας αυτές ιστορίες, που θα μείνουν για τόν κατοπινό καιρό κάτι μοναδικό και εξαισιο δείγμα βαθιάς ειρωνίας για ένα λαό που τόση γνώση και τόση φροντίδα του άφιερώσατε από τη ζωή σας.

Τής ειρωνίας τό βάθος τό βλέπουμε και σ' άλλες σελίδες να μάς άγγίξει έτσι άγαθά, άπαλά κι όνειρεμένα που μάς έρχεται σά χαδιάρικο χτύπημα από χέρι άγαπημένο που με τά χώρατά του μάς τιμωρεί για τίς κακές μας τίς συνήθειες. Στην «Πρώτη επίκριση», στους «Δυό φίλους», στα «Παιδιά παίζει» τέτοιες σελίδες δέν άπολείπουν. Όμως ό «Προορισμός» τί δράμα σπαραχικό! που για να τό νούση κανείς σ' όλη την έντασή του πρέπει να βρίσκεται σε κάποιο άνώτερο σημείο άθρωπισμού, που οί Ρωμιόί μας δέν τό συνηθίζουν, μάλιστα σάν πέφτει ό λόγος για ζητήματα ιδεολογικά. Ή δίψα για μιá δόξα άνώτερη, για μάθηση και για έργασία πνευματικώτερη, για έναν προορισμό καρδιόψυχα φλογισμένο, είναι κάποιας άλλης σφαιρας πράματα για την εποχή μας.

Μέσα στην τριμυθία «Τό δαχτυλίδι του Γύγγ» μάς παρουσιάσατε μιá κίνηση και μιá δράση δηγματική δεμένη τόσο με τη φιλοσοφική ιδέα του έργου, που είναι να θαμάζει κανείς πώς τόσο παράξενα γεγονότα τά συνταιριάζετε με τη φυσικότητα, τη ζωντανάδα, τη γοργότητα, που μάς κάνει να ξεχνούμε την παραμυθένια βάση της ιστορίας και να νομίζουμε πώς τριγυρούμε με άθρώπους άλλθινούς ανάμεσα στα μέρη που μάς πηγαίνετε.

Τό χάρισμα της ψυχολογικής άνάλυσης μάς τό δείξατε σ' όλα σας τά έργα, κ' είναι μπορούμε να πούμε, στα χρόνια μας από τά σπουδαιότερα στοιχεία του καλλιτέχνη, γιατί όσο προχωρεί ό κόσμος γίνεται ό άθρωπος εσωτερικώτερος και φανερώνεται πιο συγκεντρωμένος στον έαυτό του αγνάντια στα μάτια των άλλων. Την έσώψυχη αυτή ζωή που είναι ή άφορμή και ή αίτία κάθε δράσης έξωτερικής — μάλιστα πολλές φορές και ίδια της ξεχω-

ριστή χωρίς κανένα φανέρωμα κλείνει μέσα της τόση κίνηση — μάς την παρουσιάζετε στα δηγματικά σας τόσο δυνατά ιστορισμένη, ξεδιαλυμένη, λαμπικαρισμένη να πούμε, που στέκεται μονάχη της σά δημιουργήμα ξεχωριστό κόσμου καινούργιου, άγνωστου ίσια με την ώρα τό περισσότερο στα έλληνικά τά γράμματα. Έτσι με την τέτοια πρωτοτυπία σας που έχει τόση ευγενικότητα και λεπτότητα στο βάθος της, μάς μαθαίνετε με την πράξη πώς ή τέχνη στέκεται σωστό στοιχείο πολιτισμού σε μιá χώρα που ποτέ δέν ένοιωσε την άνάγκη να προσέξει στον εσωτερικό άθρωπο, να του μελετήσει τους ψυχολογικούς νόμους και γενικά να ρυθμίση τόν κάθε είδους φιλοσοφικό δρόμο που ή διάθεσή του ακολουθεί. Τέτοια προσοχή και τέτοια μελέτη για να φανερωθή με τη φιλολογία μιás κοινωνίας σημαίνει πώς κάποιος πνευματικώτερος πολιτισμός φύσηξε στη ζωή, κι αν σε μάς κάτι παρόμοιο δέν συντρέχει άκόμα, όμως τό παράδειγμά σας τί άλλο είναι παρά μιá γενναία τάση, ένα δυνατό κέντρωμα που χαρίζετε στο Έθνος;



Φωνάζουνε πολλοί πώς ή έλληνική φιλολογία δέν μπορεί να δώση καλό δήγημα έξω από τά ήθογραφικά όννορα. Όμως με τό έργο σας γκρεμίσσατε και την πρόληψη αυτή και χαράξατε τό δρόμο που μπορούνε ν' ακολουθήσουν έσοι καταλαβαίνουν πώς ή Έλλάδα μας άποτελει κομάτι του άλλου κόσμου και είναι δυνατό να προσφέρη με τη φιλολογία της, αν ακολουθήση την άληθινή στρατα, κάτι καινούργιο στη σύχρονη φιλολογική κίνηση των πολιτισμένων λαών. Μά πρώτα άπ' όλα όπως τό τονίζετε με τό παράδειγμά σας, πρέπει να ρυθμίση τό όργανο της τέτοιας της φιλολογίας, τη γλώσσα τη ζωντανή του λαού της, να τη ρυθμίση με όλα τά στοιχεία που χαρακτηρίζουν κάθε άλλη γλώσσα, να της δώση την κανονική και τη γραμματική της μορφή, γιατί δίχως αυτό μάταιος κάθε κόπος, χαμένη κάθε προσπάθεια, όσημένο κάθε όνειρο λαμπερόχρωμο.

Βέβαιο είναι πώς άργά ή γλήγορα ή άνάγκη της τέτοιας ρύθμισης έπίσημα θα παρουσιαστή. Τότε μέσα στον «Ίσκιό του πλατάνου» ή' άναζητήσουν τάναγνωστικά βιβλία για παιδιά και για σκολειά και θα βρούνε πρώτης γραμμής σελίδες, που έχι μονάχα να βοηθούνε τη μάθηση της κανονικής γλώσσας, μα να είναι κατάλληλες κι από τη μεριά την παιδαγωγική. Τό ποιητικό διαμάντι του «Καντηλανάφτη τούρανο» χίλιες φορές θα τυπωθή

καὶ θὰ ξανατυπωθῆ στὰ τέτοια βιβλία καὶ μύριες θὰ χαραχθῆ στὴ μνήμη καὶ στὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶνε.

Κι ἂν τώρα ἡ ἐργασία σας, ἡποίησή σας, ὁ κόπος καὶ ὁ πόνος, ἡ λευτεριά σας καὶ ἡ λαχτάρα σας, ὄχι μόνο τὴν προσοχὴ δὲ μᾶς τραβοῦνε, μὰ στὸ σημεῖο μᾶς φέρνουνε νὰ καθόμαστε μὲ λαφρὴ τὴ συνείδηση νὰ ἐπικρίνουμε — ἂ δὲ βρισιόμαστε τίς περισσότερες φορές καὶ γιὰ αὐτοῦ ἀκόμα — ἔχετε κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη ὅλο τὸ δίκιο σας νὰ μᾶς ξαναδροντήξετε τὰ λόγια τῆς Φωνῆς στὸ «Δαχτυλίδι τοῦ Γύγη»: (σελ. 277).

— Ἀνόητοι, ποῦ θέλετε νὰ δεσμώσετε τὴν Ἰδέα! Τὰ ζῶα! Πίσω! Πίσω!

Μὲ σεβασμὸ καὶ ἀγάπη.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΤΡΕΧΟΥΜΕΝΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ

ΘΕΑΤΡΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ. «Τὰ Γερμανία» δράμα σὲ 4 πράξεις τοῦ κ. Θ. Α. Θωμᾶ.

Ἡ ξερὴ μίμηση τῆς φόρμας τῶν παλαιῶν δραμάτων ποῦ ἔχει τὴν περισσότερὴν πέρασι, στοὺς λογῆς δραματικοὺς ἀγῶνες, μᾶς ἔδωσε παράδειγμα τελευταία τὰ «Γερμανία», ἔργο βραβευμένο ἀπὸ τὸν περίφημο «Ἑλληνικὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο» τῆς Ἠδῆς.

Ὁ κ. Θωμᾶς θρεμένος ἀπὸ τὰ δραματογραφήματα τῆς σειρᾶς τῶ «Δυὸ Ὀρφανῶν» καὶ τῆς «Λαυρεντίας» θέλησε νὰ ξαναφέρῃ στὴν ἐποχὴ μας τὴ σκηνικὴ συγκίνηση μὲ τὰ δυὸ γνωστὰ στοιχεῖα, τὸ ἀπαραίτητο ζήτημα τιμῆς ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, τοὺς φόνους, τὰ δηλητήρια καὶ τοὺς αὐτοχειρισμούς ἀπ' τὴν ἄλλη. Ὁ τίτλος τοῦ ἔργου συμβολίζει τοὺς κακοὺς ἀθρώπους τῆς κοινωνίας ποῦ μὲ τὸν πλοῦτο τοὺς πλανεῦουν τὰ θῶα κορίτσια καὶ τοὺς ἀρπάζουν ὡς ὄρνια, τὴν τιμὴ. Φυσικὰ τὸ δράμα ξετυλίγεται σὲ ρωμαντικὴ καθαρεύουσα, μὲ διάλογο τρομαχτικὸ στὴν ὑπερβολὴ του καὶ μὲ ὅλες τίς ταιριαζόμενες ποιητικότητες καὶ λυρισμολογίες, χλιποπατημένες ἴσα μὲ τὴν ὥρα ἀπὸ κάθε ἀγαθὸ ἄθροιο ποῦ νομίζει πὺς ἔχει μέσα του τὸ ἀψηλὸ δαιμόνιο τῆς Τέχνης, σταματημένης κατὰ τὴν ἀντίληψή του στὰ μισὰ τοῦ περασμένου αἰῶνα, στοὺς καλοὺς ἐκείνους καιροὺς ποῦ δὲν εἶχανε φανερωθῆ ἀκόμα οἱ ἐκφυλισμένοι ἀνατροπεῖς τῶν κοινωνικῶν καὶ θρησκευτικῶν δοξασιῶν τοῦ ὑγιοῦς λαοῦ, Ἰφένιός τις, Μα-

τερλίγκιός τις, Χαουπταμάνιός τις καὶ οἱ εὐάριθροι τούτων μαθηταί».



ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΓΑΝ. «Τὰ Δάθη τῆς Ὀσίας» φάρσαι σὲ 3 πράξεις τοῦ κ. Τοτοῦ Νταμίρη.

Ἡ φάρσα τοῦ κ. Νταμίρη δὲν ἔχει στερεὸ μῦθο γιὰ νὰ πλεχθῆ γύρω του. Δίχως κεντρικὸ ἀξονα στριφογυρίζει στὸ φρέσκο ἀέρα καὶ τὰ μέτρια καλαμπούρια ποῦ μᾶς προσφέρει δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ δικαιολογήσουνε τὴν ἀστειολογικὴ φλέβα τοῦ νέου συγγραφέα. Δὲ μᾶς παρουσιάζει τουλάχιστο ἓνα κωμικὸ τύπο, ἓνα ζουγραφισμένον χαρακτήρα ἀπὸ τόσους καὶ τόσους ποῦ ἡ σύγχρονη ζωὴ ἔχει νὰ μᾶς δώσῃ.

Μιὰν ἀξιόλογη κίνηση χαρακτηρίζει καὶ τίς τρεῖς του πράξεις, μὰ κίνηση δίχως σκοπὸ καὶ ἀποτέλεσμα, δίχως οἰκονομία σκηνικὴ, μὲ πολλὰς ἀπιθανότητες γιὰ τὸ περπάτημα τῆς ἀδύνατης ὑπόθεσης. Τὰ περισσότερα πρόσωπα διακρίνει μιὰν ἀλύγιστη κουταμάρα καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι τὸ πιε κωμικὸ τους, μποροῦμε νὰ ποῦμε, στοιχεῖο. Μὰ ἡ φάρσα τότε μόνο εἶναι δυνατὸ νὰ κεντρίσῃ τὴν εὐθυμία, ὅταν ξετυλίγεται ἀνάμεσα σὲ ἀθρώπους φίνους στὴν ἐξυπνάδα ποῦ ὅ,τι παθαίνουν τὸ παθαίνουν ἀπὸ σύμπτωση δικαιολογημένη καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὰ πνευματικὰ τους ὑστερήματα.

Τὰ ὑστερήματα τούτα μπορεῖ νὰ βλεφτοῦνε ἀπὸ τὸ συγγραφέα μόνο καὶ μόνο γιὰ τελειότερο ζουγράφισμα τοῦ κάθε τύπου καὶ ὄχι γιὰ κύρια τοῦ ἔργου αἰτία καὶ ἀφορμὴ. Τὸ νάνεβάξεις ἓναν ἡλίθιο καθαρευουσιάνο πάνου στὴ σκηνὴ ποῦ νὰ ὀρκίζεται ὀλοένα στὴν Ὀσία Κασσιανὴ δίχως λόγο, θαρροῦμε πὺς δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ τῆς Ὀσίας Τέχνης λάθη.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Πέτρον Βλαστοῦ: «Φυσικὴ» μεταφρασμένη ἀπὸ τὰ ἀγγλικὰ. (Ἀθήνα 1912. Χαρίζεται). Εἶναι ἡ Φυσικὴ ποῦ πρωτοφάνηκε γραμμικὴ σὲ γλῶσσα δημοτικὴ. Τὰ παρόμοια βιβλία ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν ἀκόλουθο συλλογισμό: «Δὲν πρέπει νὰ περιμένουμε γιὰ νὰ μᾶς κανονίσουνε τὴν ἐνέργειά μας τὰ πράγματα καὶ ὁ καιρὸς, ἀλλὰ ἔμετις, μὲ τὴ δικὴ μας ψυ-

χόρμητη προσπάθεια, πρέπει να φέρουμε σιμώτερα τους μελλόμενους καιρούς και να τροποποιήσουμε τα πράγματα». Άλλωστε κι αν ο καθεαυτο σκοπός κ' ή πραχτική επιρροή ενός παρόμοιου βιβλίου δε φανερωθή ακόμα για τις μεγάλες ομάδες, το έργο τούτο μπορεί να ζήσει την παράμερη ζωή του βιβλίου και να δικαιολογήσει την ύπαρξη του σαν κάποια απομονωμένη γλωσσική δοκιμή και φιλολογικό πείραμα. Καθώς υπάρχουν πρόδρομοι ανάμεσα στους ανθρώπους, έτσι και μέσα στ' άψυχα μπορούμε να πούμε πως στέκουνε «τά βιβλία οι πρόδρομοι». Προϊδεάζουν και αυτά και προαναγγέλλουν το κάτι που θάρθη πίσωθε τους.

Στη Φυσική τούτη, φερμένη στη γλώσσα μας από τον κ. Πέτρο Βλαστό, δε μπορούμε παρά να καμαρώσουμε την άνεση της φράσης, το καλοζυγιασμένο του ύφους και τη σαφήνεια του λεχτικού της. Τίποτα λιγώτερο απ' ό,τι θ' απαιτούσε ένα τέτοιο έπιχειρήμα. Ο ποιητής Έρμονας δεν έκρινε ανωφλέυτο, ούτε δε νόμισε τον έαυτό του ακατάλληλο, να καταπιαστή με μια τέτοια θετική, περιωρισμένη κ' επίπονη δουλιά.

Θά μπορούσα εδώ να φανώ επιφυλαχτικός για μερικούς νιογέννητους δρους που αγαπώ να μεταχειρίζεται ο κ. Βλαστός· δεν το κάνω, — όχι μόνο γιατί δε θά ταίριαζε με το λιγόλογο της σημειωσούλας μου αυτής, — αλλά για ν' αποφύγω τη χοντρή κοινοτοπία της φτηνής επίκρισης· πρέπει να έχουμε ακατάπαυστα στο νου μας ότι σε μια γλώσσα που ρυθμίζεται όλοένα και το περπάτημά της γίνεται πάντα κι' οργανικώτερο, οι δοκιμές κ' οι απόπειρες θάβαν διάφορες και ποικιλόμορφες. Άργότερα, σά θά πολλαπλασιαστούνε τα έπιστημονικά βιβλία τα γραμμένα στη δημοτική, θ' αποχτήσουμε τους τελειωτικούς· γλωσσικούς δρους και τύπους. Στη «Φυσική» του ο κ. Π. Βλαστός ακολουθεί δικό του τονισμό. Καταργεί τα πνέματα και μεταχειρίζεται για τον τονισμό την όξεία μονάχα. Κρίμα που ή τέτοια λογική αντιμετώπιζει μιάν άλλη καθιερωμένη λογική, ζημιώνοντας έτσι τη διάδοση του καλού τούτου βιβλίου.



Χρίστου Βαρλέντη: «Μπουκετάκι». (Άθήνα 1912. Μιά δραχμή). Το Μπουκετάκι, λιγόστιχη ποιητική συλλογή του κ. Βαρλέντη, κλείνει ίσαμε καμμιά δεκαριά ποιήματα. Μιά τέτοια συντομότατη συλλογή θάπρεπε να μάς δίνη ή κάποιο δυσκολόβρετο ποιητικό απόσταγμα ή κάποια δυνατή πνοή ή κάποια προσωπικώτερη τεχντροπία ή κάτι άλλο, που δε μπορέσαμε να βρούμε στην περίσταση αυτή.

Είναι αλήθεια πως ο κ. Βαρλέντης πετυχαίνει κάποιον δέσιμο στο δεκαπεντασύλλαβό του. Ός τόσο μ' όλο το χαρακτήρα του δημοτικού τραγουδιού που γυρεύει να χύσει και μ' όλη του την προσπάθεια για κάποιο αντιφέγγισμα μιας Σολωμικής μαεστρίας, ο στίχος του κ. Βαρλέντη δεν παρουσιάζει την απαιτούμενη έκλεκτη τροφή. Μέσα στα τραγούδια του θά μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε και να φέρουμε για παράδειγμα στα λίγα μας τούτα λόγια το «Άνθος ή Πουλι» και τη «Νύχτα της Ψυχής».



Χρίστου Βαρλέντη: «Σύνα Ρωμιά». (Άθήνα 1912, Μιά δραχμή). Με τον τέτοιο εγερτήριο τίτλο ο κ. Βαρλέντης ανταμώνει σε λιγοσέλιδο βιβλιαράκι άρθρα του επίκαιρα που πρωτοφάνηκαν άλλοτε άλλο. Είναι μια σειρά από σύντομα θερμά μανιφέστα, από έπεισοδιακά άρθράκια, αφιερωμένα στις πονηρές μέρες του περσινού γλωσσικού κοινοβουλευτικού αγώνα. Μολαταύτα, έπειδή δε βγαίνουν από το κάδρο του επίκαιρου, κι ούτε κρατούν από το σκάλισμα του λόγου ή από τον κάπως διανοητικώτερο τόνο του «essay», δύσκολα δικαιολογούνε τη ζωή του βιβλίου. Μέσα στο βιβλιαράκι τούτο του κ. Βαρλέντη ξεχωρίζουμε την πρόθεση ανώτερη από το αποτέλεσμα. Θέλω να πω πως μέσα στο λόγο του κ. Βαρλέντη, που δεν προορίζεται για καμμιά δική του ξεχωριστή ζωή, διακρίνουμε (κ' ίσως αυτό να μάς κάνη το βιβλιαράκι του συμπαθητικό), την καλή θέληση, την πίστη και τον ένθουσιασμό του γλωσσολογικού αγωνιστή. Κι ο αγώνας μας σήμερα έχει ανάγκη από καλή θέληση, από πάλη κι από ένθουσιασμό.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (*)

Σένα χωράφι μάγριοχόρταρα και γράνες μια Γρηά σκυμένη μαζώνει χόρτα. Το χιόνι πέφτει έπαλά άπαλά. Από το μονοπάτι προβάλει ο Γιανάκης τρέχοντας λαχανιασμένα και σταματάει μόλις βλέπει τη γρηά.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Όρα καλή σου σταβρομάνα.

Η ΓΡΗΑ (γυρίζοντας άξαφνα)

Μπα ποιός είναι ;

(βλέποντας το Γιανάκη)

(*) Κοίταξ όφισ. 460, 481 483 και 484.

Καλὸ στὸ παλικάρι καὶ πού βρέθεις δώθε ;
Κάτσε μὴν πηλαλᾶς ἔτσι καὶ λαχανιάζεις.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Θέλω νὰ σὲ ρωτήσω σταβρομάννα...

Η ΓΡΗΑ

Ὅριστε.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Μὰ πρὶ σοῦ πῶ τί θέλω πές μου γρηὰ σὺ ποιά εἶσαι;
γιατὶ τέτιαν ἡμέρα νὰ μαζώνεις χόρτα ;

Η ΓΡΗΑ

Ἄ καλὸ ἀγόρι μὰ μὴ σὲ ξιπάζει ἐτοῦτο
ἐγὼ κι ἄ φάου χορτάρια τοῦ Χριστογενῶνε
ἄς εἶν' καλὰ οἱ Μπαρδέοι πού γάλους ἐτοιμάζουν.

(κάνοντας μικρὴ χερονομία)

Πασκίζω ἐγὼ γιὰ κείνους βλέπεις παλικάρι.

Τοῦ λόγου σου ποιός εἶσαι ;

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ (μὲ κάπιο ἐγωισμό).

Γῶ ; Γῶ εἰμ' ὁ Γιαννάκης.

Η ΓΡΗΑ (σὰ νὰ σκέφτεται)

Γιαννάκης εἶπες ; Ποιός τῆς Ζαχαρούλας ;

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Ναῖσκε.

Η ΓΡΗΑ

Μπα καλὸς ἦρθες. Τί καλὸ γυρέβεις δώθε ;

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Κυρούλα τὴ Νεράηδα τοῦ βουνοῦ γυρέβω
τ' ἦρθε στὸ σπίτι κι ἄρπαξε τὸ δαχτυλίδι
τῆς μάνας μου· τὸ ἐφτάπετρο τὸ δαχτυλίδι.

Η ΓΡΗΑ

Τὴν Ἄνεράηδα τοῦ βουνοῦ ; δὲ θὰν τὴν ἔβρεις !
(ὁ Γιαννάκης στενοχωριέται)

Μὴν κάνεις ἔτσι παλικάρι... (σκέφτεται) Στάσουν ξέρω.

Ἐφοῦ πού θὰ τραβήξεις εἶναι ἓνα παλάτι
πού κάθεται ἡ μικρότερη ἀδερφή μου. Ἀπάνου
σὲ χρυσοκρέβατο εἶναι ξαπλωμένη ἐκείνη
καὶ παίζει τὸ χρυσόμηλο σὰ δυὸ τῆς χέρια.

Ἐσὺ σὰ φτάσεις κεὶ νὰ μὴ δειλιάσεις διόλου
μόνε νὰν τῆς ἄρπάξεις τὸ χρυσόμηλό τῆς
καὶ κείνη τότες θὰ σοῦ πεῖ πού θὰν τὴν ἔβρεις.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Σπολάτη σταβρομάννα.

Η ΓΡΗΑ

Τίποτις παιδί μου.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Γιὰ σου.

Η ΓΡΗΑ

Ἄει στὸ καλὸ· καλὴν ἐπιτυχία.

(ὁ Γιαννάκης τραβάει τὸ μονοπάτι κ' ἡ Γρηὰ
ἐξακολουθεῖ νὰ μαζώνει χόρτα).

Μιὰ κάμερα ἀρχοντικιά. Γύρο τριγύρο φαίνονται
ἐργαλεῖα κάθε τέχνης. Σῆνα κρεβάτι μὲ χρυσές
κουρτίνες καὶ χρυσὰ σεντόνια καθισμένη ἡ Κερά μὲ
κατάξανθα ξέπλεγα τὰ μαλιά τῆς κρατάει στὸ χέρι
τῆς τὸ χρυσόμηλο. Γύρο τοῦ κρεβατιοῦ ὀρθές Δού-
λες ὡμορφες κι ἀσπροντυμένες σὰν τὰ φιγουρίνια
τὴν τραγουδάνε. Πίσω ἀπὸ τὴν πύρτα φαινεταὶ ὁ
Γιαννάκης καιροφυλαχτώντας.

ΟΙ ΔΟΥΛΕΣ (τραγουδώντας)

Ἄφέντισα πρωτότιμη καὶ πρωτογιμημένη
ἀρχῆς ὁ Θεὸς σὲ τίμησε κ' ἄστερα ὁ κόσμος ὅλος
ἀπάνου στὸ χρυσόστρωτο κρεβάτι ξυπλωμένη
παίξε μας τὸ χρυσόμηλο σὰ φιλιτισένια χέρια.

(Ἡ Κερά κάνει νὰ παίξει τὸ χρυσόμηλο πρὶ
χτυπάνε τὸ παράθυρο).

Η ΚΕΡΑ

Κοίταξε Μάρω ποιός χτυπάει σὲ τέτιαν ὥρα ;

(Μιὰ ἀπὸ τὲς δούλες ἔρχεται στὸ παράθυρο
τάνοιγει καὶ μιλεῖ μέναν ἀπόξω).

Η ΜΑΡΩ (ἀπὸ τὸ παράθυρο)

Κερά μου λέει γενήθηκε στὴν πόλη ἀγόρι.

Η ΚΕΡΑ

Και τίνος πές του.

Η ΜΑΡΩ

Τοῦ Ἄρχοντα τοῦ δοξασμένου.

Η ΚΕΡΑ (κυλιώντας τὸ χρυσόμηλο σὰ χρυσοσέντονα)

Μές σὰ χρυσὰ νάναστηθεῖ χρυσὰ νὰ πιάνει.

Η ΜΑΡΩ (δυνατὰ στὸ παράθυρο)

Μές τὰ χρυσὰ νάναστηθεῖ ! χρυσὰ νὰ πιάνει !
(τὸ κλεῖ καὶ ξανάρχεται στὴ θέση τῆς).

ΟΙ ΔΟΥΛΕΣ (μαζι)

Ἄφέντρα πού ὄντας θέλησες γιὰ νὰ λουστεις νάλαξεις
ἡ κάπια σοῦφερε νερὸ κ' ἡ φάσα τὸ σαπούνη
ἀπάνου σὸλομέταξα σεντόνια ξαπλωμένη
παίξε μας τὸ χρυσόμηλο σὰ κάτασπρά σου χέρια.

(Ἡ Κερά κάνει νὰ παίξει τὸ χρυσόμηλο·
ξαναχτυπάνε στὸ παράθυρο).

(Ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ

Σ' ὄσους φίλους μᾶς γράφουμε νὰν
τοὺς στέλνουμε τὸ « Νουμά », ἀναγκαζό-
μαστε νὰ παρατηρήσουμε πὼς μᾶς εἶναι
ἀδύνατο νὰν τὸν στέλνουμε χωρὶς προ-
πλερωμῆ. Ἔξω πρὸς αὐτὸ ἡ ἀπόφασή μας
εἶναι τελειωτικῆ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΠΑΛΗΝ

*** 2. τιλωνάρι τὰ 1912

Κύριε Πάλλη

Ἐλαβα τὰ βιβλία καὶ πολὺ σὰς φχαριστῶ γιὰ τὴ μεγάλη σας προθυμία μὲ μεγάλη μου δὴμιως λύπη, εἶδα νὰ λείπη ἀπὸ μέσα τὸ καλλίτερο τὸ «γλώσσα καὶ ζωὴ» καὶ σὰς παρακαλῶ πολὺ ἂν μπορεῖται νὰ μου τὸ στοίλῃτε μαζὺ μὲ κάνα ἄλλο βιβλίον. σὰς ζητῶ δε μεγάλο συμπάθειον γιὰ τὴν ἰδίαν νὰ κάνω κατάρχησι καὶ τῆς μεγάλης καλωσύνης σας. καὶ ἔχω τὴν ἰδέαν ποῦ δὲ θὰ μὲ παραξηγήσετε γιὰ τὸ νέο πείραγμα ποῦ σὰς κάνω.

μὲ μεγάλη ὑπόληψιν

ἑσφης



Ἐν *** τὴν Ἰουνίου 1912

Ἀξιότιμε Κύριε Πάλιν

Ἐδὸ κὲ 25 ἡμέρες σὰς εἶχα στήλι μίαν κάρταν τὴν ὅπιαν σας ἔγραψα τὰ ἑξῆς

Ὅτι ἐπίδῃς εἶμε ἐργάτης κὲ δὲν ἤμπορὸν νὰ πλιτάσο κανένα βιβλίον τὸ ἑποῖον νὰ εἶνε γραμμένο στὴν καθαρὲβουσα διότι ἔστο κὲ κάτι νὰ ἤμπορὸν νὰ διαδάξω στὴν καθαρὲβουσα ἀλλὰ τὰ περισσότερα δὲν τὰ νύθο κὲ ἐπίδῃς ἐδιάβασα ἕνα βιβλίον ἀπὸ τὰ ἡδικὰ σας κὲ τὸ ἐνόησα γιὰυτὸ σὰς παρακαλῶ ἂν ἔχετε τὴν ευχαρίστησιν νὰ μου στήλῃτε μερικὰ ἀπὸ τὰ βιβλία σας

Ἐπίζοντας ὅτι θαλάβετε τὴν καλοσίβιν σὰς εὐχαριστῶ ἐκτὸ προτέρον

Σὰς χερετὸ ἀπὸ καρδιά ὁ ἐργάτης

Ἐλεσχοματηστής



*** 1 τοῦ Ἰουλίου 1912

Σεβαστὲ δάσκαλε,

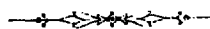
Ἠρώτα σὰς ζητῶ νὰ μὲ συμπαθήτε γιὰ τὴν πέρνον τὴν τέλμη νὰ σὰς γράψω. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, σεβαστὲ μου δάσκαλε, ποῦ μελετῶ μὲ μεγάλη προσοχὴ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα καὶ εἶδα πὼς ἀλήθεια πολὺ μεγάλη ζημία γίνεται στὸ ἔθνος μας μὲ τὴν καταστροφὴ τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας. Κάνει μεγάλη προδοσία ὁ Ρωμηὸς ἐκεῖνος ποῦ βλέπει ποῦ

καταστρέφουσι τὸ πειδ ἱερὸ ποῦ ἔχει, τὴν γλώσσάν του, εἶναι λέω μεγάλη προδοσία νὰ βλέπη αὐτὴ τὴ καταστροφὴ μὲ ἀπάθεια καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ βοηθήσῃ καὶ αὐτὸς ὅσο μπορεῖ ἐκείνους ποῦ ζητοῦνε τὴν ἀνέρθωσι τῆς γλωσσικῆς μας γλώσσας τῆς Ἐλευθερίας, τῆς γλώσσας τοῦ Εἰκοσιένα.

...Ὡς τῶρα, ντρέπομαι μὲ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἔλαβα ποτὲς μέρος σὲ συζήτησι γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Τῶρα τρεῖς, τέσσερις μῆνες μελέτησα τὰ «ρόδα καὶ μῆλα», τοῦ κ. Ψυχάρη, διάβασα μερικὰ διηγήματα στὴ δημοτικὴ γραμμὴν καὶ ἔκριναν πὼς ἀλήθεια εἶναι ἕνας μεγάλος βανδαλισμὸς αὐτὸ ποῦ θέλουσι οἱ Μιστριῶτες καὶ ἀπὸ τότες κατάλαβα ὅτι τὸ χρέος στὸ ἔργο μὲ καλεῖ καὶ τὸ πῆρα ἀπόφασι νὰ ἐργασθῶ γιὰ τὸ ἔθνος, νὰ ἐργασθῶ ὅσο μπορῶ γιὰ τὴ γλώσσα μας.

Τολμῶ, σεβαστὲ μας δάσκαλε, ἐπειδὴ δὲν ξέρω ποῦ μπορῶ νὰ βρῶ κανένα ἔργο σας, νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ μὲ στείλετε ἂν εἶναι δυνατὸν, τὴν Ἰλιάδα σας καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλετε καὶ νὰ μὲ συστήσετε σὲ κανένα ἀπ' τὴς ἀναστηλωτῆς τῆς γλώσσας μας.

Σὰς ζητῶ γιὰ τελευταία φορὰ τὴ συμπάθειάν σας καὶ ὑπογράφω πιστὸς στὴν ἰδέαν μας.



ΑΠΟ ΤΙΣ "ROMANCES SANS PAROLES," ΤΟΥ PAUL VERLAINE

Φ. Λ.

Ὡ! Λυπημένη, λυπημένη μου εἶταν ἡ ψυχὴ ἀπ' ἀφορμῆν, ἀπ' ἀφορμῆν μίαν γυναικὸς.

Παρηγοριὰ δὲ μπόρεσα νὰ βρῶ ὅσο κι ἂν ἔφυγε ἡ καρδιά μου,

Ὅσο κι ἂν ἡ καρδιά μου, ὅσο κι ἂν ἡ ψυχὴ μου μακριὰ φύγαν ἀπὸ τὴ γυναῖκα ἐκείνη.

Παρηγοριὰ δὲ μπόρεσα νὰ βρῶ ὅσο κι ἂν ἔφυγε ἡ καρδιά μου.

Κ' ἡ καρδιά μου, κ' ἡ παρὰ πολὺ πονετικὴ καρδιά μου, εἶπε τῆς ψυχῆς μου : Μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ,

Μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, — ἔγινε ποτὲ — τέτοια περήφανη ἐξορία, τέτοια ἐξορία θλιβερή ;

Ἡ ψυχὴ μου εἶπε τῆς καρδιάς μου : Μήπως ξέρω [κ' ἐγὼ] τί γυρεύει ἀπὸ μᾶς πάλι τὸ δόλωμα αὐτό,

Ἄν κ' ἐξοριστοὶ, νὰ εἴμαστε κοντὰ τῆς, ὅσο μακριὰ κι ἂν ἔχουμε φύγη ;

Λ. Σ.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντροπή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10. Για το εξωτερικό φρ. χρ. 12,50.—Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες συνδρομές (δρ. τήν τρίμηνια).—Κανένας δε γράφεται συνδρομητής α' δεν προσπερώσει την συντροπή του.



20 λεπτά το φύλλο. — Τα περασμένα φύλλα πουλιούνται στο γραφείο μας διπλή τιμή.



Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τα κίосκια, και στις επαρχίες σ' όλα τα πρακτορεία των Εφημερίδων.

ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΜΑΣ ΚΙΝΗΜΑ

Έπεσε τυχαίως στα χέρια μου αυτές τις μέρες ένα γραφομηχανημένο γράμμα του σωματείου των τυπογράφων υπογραμμένο από το γραμματικό του και τον πρόεδρό του κ. Βρατσάνο, βουλευτή Ψαρών και σταλμένο στο διοικητικό συμβούλιο των εργατικών σωματείων, που αποτελούν το Έργατικό Κέντρο Αθηνών. Στο γράμμα αυτό οι τυπογράφοι αφού θυμίζουν την πρωτοδουλία και τις θυσίες τους για την ίδρυση του Κέντρου παραπονούνται πώς «πρόσωπα ξένα προς την εργατικήν οικογένειαν», που για κακή τύχη χώθησαν εκεί επιδιώκουν ιδιοτελείς σκοπούς, εκμεταλλεύονται «τους άθωότερους σκοπούς της εργατικής οικογενείας», εκμεταλλεύονται τα αξιώματα που τους ανέβασαν οι ψηφοί των εργατών είναι φανερό πώς μ' αυτά υπονοείται ο νομικός σύμβουλος του Κέντρου κ. Θεοδωρόπουλος, βουλευτής Αττικοδωριτίας, που μ'η' μπορώντας να τον άνεχτεί χωρίζει το σωματείο των τυπογράφων απ' το Κέντρο.

Δέν είναι πολύς καιρός που γύρισε την πλάτη στο Κέντρο ένα απ' τα μεγαλύτερα σωματεία του, των τροχιοδρομικών και αποτέλεσε χωριστή ομάδα. Και κοντά στις τρεις αυτές ομάδες που έχουνε σχέ-

ση με το Έργατικό Κέντρο έχουμε το Σύνδεσμο των Έργατικών τάξεων (του Δρακούλη), το Σοσιαλιστικό Κέντρο Αθηνών (του... παταριού) και τους συνδικαλιστές του Χατζόπουλου. Έξη χωριστές και παλιές εργατικές οργανώσεις μέσα στην Αθήνα με τους λίγους χιλιάδες εργάτες της — κ' έχει ε' θεός!

Το νοιώθει ε' κάθε πρόμαχος της εργατικής ιδέας πώς με τέτοιες διαιρέσεις δέν μπορεί νά γίνει σοβαρός λόγος για εργατικών αγώνα. Μ'η' μ'η' γελούν οι λίγοι εργατικοί νόμοι που ψηφίστηκαν απ' την περασμένη Βουλή από καλή καρδιά του κ. Βενιζέλου, απ' την αντίληψη πώς αφού κι άλλου, και στη Βουλγαρία ακόμα, υπάρχει εργατική νομοθεσία, είναι ντροπή βρ' αδερφέ νά μ'η' έχουμε και μεις — και ίσως και για νά πιάσει πόδι μέσα στον εργατικό κόσμο για τις ερχόμενες εκλογές. Οι νόμοι αυτοί είχανε **δυστύχημα** για τον εργατικών αγώνα. Θά απορρέσουν ίσως όσοι ξέρουν τις ιδέες μου για τη φράση αυτή — μ'η' πιστεύω πώς σά σκεφτούν λιγούλακι θά συμφωνήσουν μαζί μου. Ο αληθινός φίλος του εργάτη δέν είν' εκείνος που χαιρέται αν λίγα ψίχουλα **χαριστούν** στον εργάτη χωρίς καν νά τ' ζητήσει, χωρίς καν νά τ' αξίζει. Έμεις έχουμε φυσικά στο πρόγραμμά μας μεγάλης έκτασης εργατική νομοθεσία, κηρύχοντας τον πόλεμο στο κάτι εκείνο που μόνο εκμεταλλευτές της εργατικής ιδέας μπορούν νά βρ'σκουν πώς συμβιβάζεται με την εργασία — στο κεφάλαιο. Μ'η' τη νομοθεσία αυτή θέλουμε νά **τήν πάρει** ο εργάτης, αφού η' πάρει μόνος του στα χέρια του του κράτους το τιμόνι — η' ενωθεί σ'ε' μι'ά τέτοια **συνειδητά οργανωμένη δύναμη** που από φόβο νά τ'η' κάνει παραχωρήσεις ή αστική τάξη (*). Μ'η' τίποτ' απ' αυτά δέν έγινε στον τόπο μας! Οι εργάτες αντιπροσωπεύονται στη Βουλή τυπικά από έναν βουλευτή, εκείνον ακριβώς που το έγγραφο που ανέφερα στην αρχή του άρθρου μου και που προέρχεται από **εργάτες** χαρακτηρίζει: εκμεταλλευτή του βουλευτικού αξιώματος και του εργατικού κινήματος. Πρόγραμμα των εργατών είναι το πρόγραμμα του βουλευτή εκείνου, γιατί το Έργατικό Κέντρο που τάχα αποτελείται από αντιπροσώπους των εργατικών σωματείων με άψηφη παρουσία του νομικού του συμβούλου (άρθρ. 4 του Όργανισμού του) δέν είναι τίποτε άλλο από ένα άψυχο

(*) Αυτή μας την ιδέα έχουμε την ευτυχία νά υποστηρίξουμε με τη συντροφιά του κ. Θεοδωρόπουλου που στη σελ. 7 της εργατικής νομοθεσίας της Ελλάδος αναφέρει τα σοφά λόγια του Μάρξ, πώς «κοινωνική νομοθεσία, η οποία δημιουργείται, προτού η' εργατική τάξη ώριμάση και λάβη συνειδησιν του έαυτού της, δηλαδή προτού καταλάβη την ανάγκην της νομοθεσίας αυτής η' είνε επιζήμια η' μένει χαρτί άγραφο».

δραγο του Παντοκράτορα αυτού. Ἡ ἐργατικὴ συνειδησι, λείπει πέρα πέρα· θά μου μείνει ἀλησμόνητη ἡ μέρα πού ἕνας ἀπ' τὰ μέλη τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Κέντρου, πρόεδρος σωματείου καὶ μέλος στοῦ Ἀνώτατο Συμβούλιο τῆς Ἐργασίας μου ἔλεγε σάν ἐπρόκειτο ν' ἀρχίσουμε μαθήματα στο Κέντρο «**νά μᾶς πῆτε γιά τήν πατρίδα καί γιά τή θρησκεία· δέ θέλουμε ἐμεῖς σοσιαλισμό**». Δέν ἀρνούμαστε πῶς... ὅσο ὀλέθριος εἶναι γιά τόν ἐργάτη ὁ σοσιαλισμός, τόσο ψυχαγωγικός καί συντελεστικός γιά τήν ἐπικράτηση τῶν συμφερόντων του εἶναι ὁ πατριωτισμός μαζύ μέ τή θρησκεία. Ἔτσι ἐξασφαλίζεται ὁ ἐργάτης γιά τή μέλλουσα ζωή, γιατί ἡ τωρινή δέν τόν ἐνδιαφέρει — μάλιστα προτιμᾶει τὸ μαρτύριο ἐδῶ κάτω γιά νά πάρει τὸ εἰσιτήριο πρώτης θέσεως γιά τόν παράδεισο — κι ἂν ὀργανώνεται τὸ κάνει μόνο γιά νά γιορτάζει τή μνήμη κανενός ἄγιου ἢ νά μαζεύει παράδες γιά χτίσιμο ἐκκλησιῶν. Ὁ σκοπός του πάντα εἶναι τὸ νά μάθει νά θυσιάζεται «ὕπερ πίστεως καί πατρίδος». Τί ἅγιος σκοπός! Μιά μόνο ἀπορία μᾶς ἀφίνει αὐτὴ ἡ **ἐργατικὴ συνειδησι** πού **δημιουργεῖ** κ' ἐδημιούργησε ὡς τὰ τώρα τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν (σύμφωνα μέ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ ὀργανισμοῦ του σκοποὺς ἔχει «α'») Τὸν συνασπισμὸν τῶν ἐργατικῶν ὀμάδων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ αὐτῶν **καί τὴν δημιουργίαν ἐργατικῆς συνειδήσεως πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ἐργατικῶν δικαίων.....**)· γιατί νά μὴν εὐχαριστιέται μέ τὴν δημιουργία πού τῆς ἔκανε τόσα χρόνια ἡ ἀστικὴ μας τάξη καί νά θέλει νά δημιουργηθεῖ καί στοῦ Ἐργατικὸ Κέντρο Ἀθηνῶν.

Ἄν δὲν ξέχασα τὰ μαθητικά μου χρόνια — κάθε μέρα ὁ δάσκαλος στοῦ σχολεῖο (δραγο τῆς τάξης πού πολεμᾶει σήμερα ὁ ἐργάτης) μᾶς ξεροκοπανοῦσε τὰ δυὸ ἐκεῖνα ἱερατικά, τὰ ἴδια πού διαβάζουμε κάθε μέρα στίς ἐφημερίδες, ἀκοῦμε στή Βουλῆ, στὰ καφενεῖα καί στίς ἐκκλησιᾶς ἀκόμα καί στοὺς περιπάτους μας ἀπὸ τὸ Βελλόπουλο. Δέν ἔφταναν ἄλλοι αὐτοὶ οἱ παράγοντες κ' ἔπρεπε νά προστεθεῖ σ' αὐτοὺς καί τὸ ΕΚΑ; Ἐμεῖς οἱ ἀπλοῖκοι ἔχουμε ἄλλη ἀντίληψη τῆς ἐργατικῆς συνειδήσεως — καί σ' αὐτὸ πιστεύουμε πῶς ἔχουμε τὴν εὐτυχία νά συμφωνοῦμε μέ τὸν κ. Σπύρο Θεοδωρόπουλο — ἔστω κι ἂν διαφωνοῦμε μέ τοὺς μαθητές του (ἂν καλὰ θὰ εἶναι ἄδικος κι αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμός, γιατί ὁ κ. Θ. δὲν ἐδίδαξε ποτὲ τίς ἰδέες του στοῦ ΕΚΑ, καθὼς θὰ ἴδουμε καί παρακάτω)· τὴ φανταζόμαστε σάν ἀντίληψη τοῦ ἐργάτη πῶς εἶναι ὁ ἀπόκληρος τῆς σημερινῆς κοινωνίας, ὁ ἐλεύτερος σκλάβος τοῦ ἐργοδότη καί τοῦ κεφαλαίου πού ὁ ἴδιος μέ τὰ χέρια του δημιούργησε, ὁ **ἐπαναστάτης** ἐνάντια σ' ὀ-

λόκληρο τὸ σημερινὸ καθεστῶς. Γιατί δὲν εἶναι μόνο οἱ ὄρες ἐργασίας καί τὸ ἡμερομίσθιο πού χωρίζουν τὸν ἐργάτη ἀπ' τὸν ἐργοδότη· εἶναι ἕνας δλόκληρος κόσμος ἴδεων, εἶναι τὸ πᾶν. Ὁ ἐργάτης χτυπάει τὴ διαφορά τῆς τάξης, πρᾶμα πού μόνος αὐτός, πού δὲν ἔχει ἄλλον παρακατινὸν, μπορεῖ νά κάνει. Χτυπάει σύρριζα τὴ σημερινὴ κοινωνία καί ζητάει μιὰ νέα, δική του πού ν' ἀπολαύει κι αὐτὸς ὀλόκληρο τὸ προῖον τῆς ἐργασίας του. Τέτοια ἐργατικὴ συνειδησι χρειάζεται γιά τὴν ἐπιδίωξη τῶν ἐργατικῶν δικαίων. Τέτοια ἐργατικὴ συνειδησι φέρνει τὸ συνασπισμὸ τῶν ἐργατικῶν ὀμάδων. Ἄν σήμερα σιγὰ σιγὰ διαμελίζεται τὸ Κέντρο, ἂν τὰ ἐργατικὰ σωματεῖα ἀφίνουν τὸν κ. Θεοδωρόπουλο γιά ν' ἀγκυλιαστοῦν ἄλλους, πιστεύουμε ἀκόμα πιδ χειρότερος ἀπ' αὐτόν, αὐτὸ γίνεται γιατί ἔλειπε ἡ ἰδέα πού ἔπρεπε νά συνέχει τοὺς ἐργάτες, πού θὰ τοὺς ἔκανε ν' ἀδιαφοροῦν γιά τὰ πρόσωπα τοῦ προέδρου ἢ τοῦ νομικοῦ συμβούλου. Ἄν ὑπῆρχε ἡ ἐργατικὴ συνειδησι, ὁ κ. βουλευτὴς Ψαρῶν δὲ θὰ εἶτανε βέβαια πρόεδρος τοῦ σωματείου τῶν τυπογράφων κι ὁ κ. Θεοδωρόπουλος θὰ εἶτανε μισθωτὸς δούλος τοῦ Κέντρου γιά νά τρέχει σὲ Ἰπουργεῖα, δικαστήρια κι ἀστυνομίες — ἔχι ὅμως ἀφέντης, παντοκράτορας. Τώρα οἱ ἐργάτες εἶναι προσωπολάτρες σάν καί πρὶν· θὰ φωνάζουνε βέβαια «ζήτημα καί τοῦ Θεοδωρόπουλου» ἢ θὰ τὸν πολεμοῦνε, φωνάζοντας «ζήτημα καί τοῦ Βλαδιανοῦ». Νά, ὁ τέλειος ἐκφυλισμὸς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος!

Μπροστὰ σὲ τέτοια χάλια — ποιάς ἀμφιδάλλει πῶς κακὸ κάνουν οἱ ἐργατικοὶ νόμοι πού ἤρθαν στοὺς ἐργάτες σάν τὸ μάννα, χάρη στήν ἐπέμβαση τοῦ Μωϋσῆ τους καί νομικοῦ συμβούλου τοῦ Κέντρου; Ὁ κ. Βενιζέλος, ὁ θεάνθρωπος Μεσσίας ρεκλαμαρίστηκε σὰ μοντέρνος πολιτικός (πραγματικὰ μοντέρνος θὰ εἶτανε ἂν εἶχε τὴν καλωσύνη νά ξαναδιαβάσει τὸ λόγο του τῆς Μ. Βρετανίας καί εἰδικὰ ὅσα εἶχε πει ἐκεῖ γιά πολιτικούς σύλλογους) — μᾶς παρουσίασε καί τὴν αὐθεντία τοῦ ἐπὶ ἐργατικῆς γῆς ἀντιπροσώπου του Μωϋσῆ, μὰ χαντάκωσε τὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα. Ἐνίσχυσε τοὺς ἐργάτες στή μοιρολατρεία τους, τοὺς παράδωσε οὐζὺλα στὸν κ. Μωϋσῆ, τοὺς ἄφησε νά πιστεύουνε στὰ θαύματα πού τοὺς κάνει ὁ Μεσσίας ὕστερα ἀπὸ τίς προσευχῆς του — καί μόνον ἀνθρώπους δὲν τοὺς ἔκανε πού νᾶχουνε πολιτικὴ ὑπόσταση, πού νά μποροῦν ν' ἀνήκουνε σ' ἕνα κόμμα μέ ἀρχές, νά ἐξελέγγουν τοὺς προστάτες τους, νά εἶναι σὲ θέση νά ἴδουν καί διεκδικήσουν τὰ συμφέροντά τους καί νά μὴ μποροῦν νά ἐκμεταλλετοῦν ἀπ' τὸν πρῶτο τυχόντα ταχυδακτυλουργό. Ἀπομάκρυνε ἀπ' τοὺς ἐργάτες τὴν κοινο-

πία αὐτή, τὸ κοινὸ χτῆμα δλων τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς ἐποχῆς μας, **πὼς ἢ ἴδια δύναμη τοῦ καθενὸς ἦρθε ν' ἀντικαταστήσει τῷ θαυμάτων τῆ μυθολογικῆ.**

Ὁ κ. Θεοδωρόπουλος δὲν εἶχε παρὰ νὰ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὸ συμφέρον του δλα αὐτά. Ὁ κ. Βενιζέλος εἶχε μιλήσει γιὰ τὴν πολιτικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ ποῦ θὰ ἐπιδίωκαν οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι — καὶ τὸ ξέχασε· γιατί νὰ μὴν ξεχάσει κι αὐτὸς ποῦ δὲν εἶτανε κἄν Μεσσίας πὼς τὸ ΕΚΑ εἶχε σκοπὸ «ἦ'») τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ἐργατῶν ἠθικῶς, ὑγιεινῶς, οικονομικῶς, ἐπαγγελματικῶς, διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολῶν ἐσπερινῶν καὶ Κυριακῶν, διὰ τῆς ὀργάνωσεως διαλέξεων.....», γιατί νὰ μὴν ξεχάσει ὅσα εἶπε στὶς 21 Μαρτίου 1910 στὰ ἐγκαίνια τοῦ Κέντρου (κοίτα φυλλάδιο «Ἐργατικὴ ὀργάνωσις»); Ἄν μορφωνότανε οἱ ἐργάτες δὲ θὰ εἶχανε ἀνάγκη ἀπ' τὰ φῶτα του, δὲ θὰ εἶτανε βουλευτῆς, δὲ θὰ εἶτανε ὁ ἐξ ἐπαγγέλματος προστάτης τῶν ἐργατῶν. Δὲν μπορούσαμε ν' ἀπαιτήσουμε κι ἀπ' αὐτὸν ὅ,τι ἔκανε κάποιος ἄλλος νομικὸς σύμβουλος σὲ μιὰ θεσσαλικὴ πόλη, ποῦ, ἅμα μόρφωσε τοὺς ἐργάτες, τοὺς εἶπε «τώρα πιά φεύγω, γιατί σὰς εἶμαι περιττός· μπορείτε μόνοι σας νὰ διοικηθεῖτε». Ὅμως ἀξίζει νὰ μάθει κανεὶς πὼς σκεφτότανε πρὸ τρία χρόνια ὁ κ. Θεοδωρόπουλος· τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο, ἔλεγε, «θὰ γίνῃ ἐστία συγκεντρωτοῦ φωτὸς γνώσεως κ' ἐπιστήμης σιγά σιγά, φωτὸς, τὸ ὁποῖον θὰ ριφθῆ βαθιὰ — βαθύτατα εἰς τὴν καρδιὰν τῶν ἐργατῶν καὶ εἰς τὸν λογισμὸν των τὸν συννεφιασμένον ἀπὸ τὰ σύννεφα τῆς ἀμαθείας· καὶ θὰ τοῦ ἐξυπνήσῃ μέσα του **τὴν ἀντεκρίνωσιν, τὴν αὐτοβουλίαν, τὴν αἰτενηργεῖαν, τὴν αἰτεξάρτησιν,** τὴν αὐτοπεποίθησιν»· μετὰ τὴν ὀργάνωσιν αὐτὴ ἐλπίζε πὼς οἱ ἐργάτες «θὰ σπάσουν μιὰ ἡμέραν τὰ δεσμὰ τῆς Προλήψεως καὶ τὰς ἀλύσοις τῆς Συνθηθείας, τῶν δυὸ δρακόντων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἐργάτης-λαὸς δουλεύει ἕως τώρα»· τὸ Ἐργατικὸ Κέντρο θὰ ἔτεινε νὰ κάνει τὸν ἐργάτη «νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετὰ τὰς προόδους τῆς ἐπιστήμης, μετὰ δλας τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς τῆς διὰ τὴν ἀπλοποίησιν καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς ζωῆς· ὅς τὸ νὰ τοῦ φανερώσῃ δλους τοὺς ἀπείρους κρυφοὺς ἐχθροὺς οἱ ὅποιοι καιροφυλακτοῦν διὰ νὰ τοῦ ὑπονομεύσουν τὴν ὑγίαν του, **τὴν περιουσίαν του, τὴν ἐλευθερίαν του, τὴν γαλήνην του.....**»· ἀνάφερνε τὰ λόγια τοῦ Simon πὼς ἡ ἰσότης εἶναι καρπὸς τῆς **πνευματικῆς μόρφωσης** καὶ τέλειωνε θυμίζοντας τὰ λόγια τοῦ Πρόσμερ στὸ Πρόσμερσχόλμ τοῦ Ibsen πὼς χρειάζεται λαϊκὴ ὀργάνωσις ποῦ νὰ ἐξευγενίζει τοὺς ἀνθρώ-

πους «ἐλευθερώνοντας τοὺς στοχασμοὺς κ' ἐξαγνίζοντας τὰς θελήσεις».

Δὲν εἴμαστε τόσο ἀδιάκριτοι γιὰ νὰ ρωτήσουμε τί ἀπ' αὐτὰ ἔκανε ὁ κ. Θ. στὸ Ἐργατικὸ Κέντρο κι ἂν ἀκόμα ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύει ὅσα ἔλεγε τότε. Αὐτὸ ἄς τὸ κάνουν οἱ ἐργάτες τοῦ Κέντρου· αὐτοὶ νὰ ζητήσουν τὴ μόρφωσιν, αὐτοὶ νὰ ἐπιδιώξουν αὐτενέργεια καὶ ἀνεξαρτησία ἀπὸ κάθε προστάτη, ἀπὸ κάθε νομικὸ σύμβουλο. Δυστυχῶς σὲ τέτοιον πνευματικὸ ἐπίπεδο τοὺς κράτησε ὁ κ. Θ. ὥστε ἔχει μόνο νὰ μὴν τοῦ ζητοῦν τέτοια πράγματα — μὰ καὶ φεύγοντας ἀπὸ αὐτὸν νὰ ζητοῦν ἄλλες ὁμοιες καὶ χειρότερες ἀγκαλιὰς γιὰ νὰ πέσουν. Καὶ λέω **χειρότερες**, γιατί τέλος πάντων ὁ κ. Θ. ἀπὸ ἰδιότητος, ἀπὸ προσωπικὸ τοῦ συμφέρον, ἀπὸ ὅ,τι θέλετε — ὁπωσδήποτε κάτι ἔκανε γιὰ τοὺς ἐργάτες· ἐκείνοι μποροῦν νὰ μὴν κάνουν οὗτ' αὐτὸ, μποροῦν νὰ τοὺς ἐκμεταλλεύονται μονάχα.

Μὰ ἴσως καὶ ὁ ἴδιος ὁ Νομ. Σύμβουλος ἔχει συμφέρον ν' ἀλλάξῃ τακτικῆ. Πιστεύω νὰ νοιώθῃ πὼς τὸ ἔδαφος ἀρχίζει νὰ φεύγει κάτω ἀπ' τὰ πόδια του. Οἱ ἀνταρσίες ἐρχοῦνται ἀλλεπάλληλες καὶ ξέρω καλοῦται πὼς ἔχουν τάση νὰ ἐξακολουθήσουν, ὥστε πολὺ γρήγορα νὰ μείνῃ στρατάρχης χωρὶς στρατιῶτες. Ὡστε καλὸ θὰ εἶναι νὰ ξαναδιαβάσῃ τώρα τὸ λόγος του ἐκεῖνο· κι ἂν ὄχι γιὰ τὸ πραγματικὸ συμφέρον τῶν ἐργατῶν ποῦ ὡς τώρα φαίνεται νὰ μὴν τὸ λογάρισε παρὰ μόνο γιὰ μέσο τῆς ἀόδου του — ἴσως γιὰ τὸ προσωπικὸ τοῦ συμφέρον βρεῖ πὼς πάντως καλύτερον θὰ εἶναι νὰ μορφωθοῦν οἱ ἐργάτες, καὶ νὰ μορφωθοῦν πραγματικὰ ἐπάνου σ' ἓνα ὀρισμένον πολιτικὸ πρόγραμμα, σπάζοντας τὴν πρόληψιν καὶ τὴ συνήθεια ποῦ τοὺς ἐπέβαλαν οἱ ἐχθροὶ τους καὶ ποῦ πρέπει γιὰ χατήρι τοῦ ἀγῶνα τους νὰ βροῦν τὴ δύναμιν νὰ τινάξουν.

Ὅσο γιὰ τοὺς ἐργάτες, αὐτοὶ εἶναι καιρὸς πιά — ἀδιάφορο τί θὰ κάνει ὁ κ. Νομ. Σύμβουλος — ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τους· νὰ προσπαθήσουν νὰ μορφωθοῦν, βρίσκοντας τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποῦ **χωρὶς προσωπικὸ τους συμφέρον** νὰ τὸ κάνουν (καὶ τέτοιοι κάποιον θὰ βρεθοῦν) καὶ παρατώντας τους μ' ἓνα «εὐχαριστῶ» σὰ νοιώσουν πὼς μορφώθηκαν τόσο, ὥστε νὰ μὴ χρειάζονται προστάτες ἐξωτερικοὺς. Νὰ δυσπιστήσουν σὲ κάθε ἀνθρώπο ποῦ νὰ μὴν εἶν' ἐργάτης. Νὰ νοιώσουν πὼς εἶν' ἐπαναστάτες καὶ πὼς πρέπει, γιὰ νὰ πᾶν μπροστά, νὰ πετάξουν κάθε πρόληψιν ἠθικὴν, πολιτικὴν ἢ θρησκευτικὴν ποῦ τοὺς ἐπέβαλε ἀσυνείδητα ἡ πλουτοκρατία, νὰ κρατήσουν ἀπὸ ὅ,τι ξέρουν καὶ πιστεύουν **σήμερα μόνον ὅ,τι συμφωνεῖ μετὰ τὸ πραγματικὸ τους συμφέρον.** Ἐτσι ὀργανώνονται παντοῦ τὰ σοβαρὰ ἐργατικὰ κινήματα.

Κι όταν αυτοί μορφωθούν καλά, όταν αποχτήσουν τη σύμφωνη με τὰ συμφέροντά τους ἰδεολογία, τὴν ἀληθινὴ ἐργατικὴ συνείδηση, τότε δὲ θὰ τοὺς χωρίζουν πιά τὰ πρόσωπα νομικοσυμβουλίσκων ἢ προεδρῶν, τότε καὶ μόνον τότε θὰ ἐξασφαλιστεῖ ὁ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ καὶ ἡ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ ἐπιδιώξουν τὰ δίκαιά τους (*).

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΒΑΦΤΙΣΜΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σὲ κάποιον χωρὶ τῶν Καλαβρῦτων βρέθηκε ἕνας πατέρας ποὺ εἶχε τὸ θάρρος νὰ μὴ βαπτίσῃ τὰ παιδιά του. Ὁ κ. ἀστυνόμος καὶ μερικὲς ἐφημερίδες ἀρχίσανε νὰ τὸν ἀπειλοῦν πὼς θὰ τὸν καταγγείλουν στὸν εἰσαγγελέα γιὰ τὸ κακούργημα, σὰ νὰ ζοῦμε ἀκόμα στὸ μεσαιῶνα. Κρίμα ποὺ ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση δὲν ἔχει πιά πέραση, γιὰ νὰ παραδοθοῦνε ὁ πατέρας καὶ τὰ ἀδάφταστα στὴ φωτιά.

Ἐγὼ ἂν εἶμουνα εἰσαγγελέας θὰ ἔλεγα σὲ κείνον ποὺ θὰ τοὺς κατάγγελε αὐτὰ τὰ λόγια.

— «Ὁ πατέρας αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ τιμωρηθῇ ἢ νὰ ἀναγκασθῇ νὰ βαπτίσῃ τὰ παιδιά του, γιατί σὲ κανένα κράτος τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχει νόμος ποὺ ἐπιβάλλει τὸ βάπτισμα, καὶ μάλιστα στὴν Ἑλλάδα, ποὺ δὲν ἔχει οὔτε Πάπα, οὔτε παππαδοκρατία, οὔτε ἀντισημίτες καὶ ἄλλα τέτοια προϊόντα τοῦ σκοτεινοῦ μεσαιῶνα. Πὼς θέλετε λοιπὸν νὰ ἐφαρμώσω νόμο ποὺ δὲν ὑπάρχει στὸ Σύνταγμά μας, ἀλλὰ μονάχα στὸ κεφάλι μερικῶν προληπτικῶν ἀνθρώπων; Γι' αὐτὸ σὰς παρακαλῶ νὰ ἀφήστε ἡσυχία τὸν πατέρα αὐτὸν καὶ τὰ δικαστήρια τῆς πατρίδας σας,

(*) Κι ἀπὸ δύο λόγια γιὰ τίς ἄλλες ἐργατικὲς ὁργανώσεις. Ὁ συνδικαλισμὸς μᾶς φαίνεται νὰ τονίξει πάρα πολὺ τὴν ἔμμεση δράση καὶ νὰ παραγνωρίζῃ τὴν *πραγματικὴ δύναμη* τῶν ἐργατῶν (ἴσως ἄλλοτε μοῦ δοθεῖ εὐκαιρία νὰ τὸν ἀντικρούσω καταλεπτὰ) — ὥστε νὰ θεωρῶ τίς προσπάθειες τοῦ κ. Κατζίπουλου, ἂν καὶ ἀναγνωρίζω τὴν ἀφιλόδοξο ἐπιχειρήσιμά του, ἴσως στὸν τόπο μας κ' ἐπειτα ἀπ' εἰς γράφει στοὺς «Καιροὺς» τῆς 30 τοῦ Μᾶη (ἀριθ. 148) ἄσκοπος καὶ βλαβερὸς. Ὁ κ. Δρακούλης ἔχει μιὰ περίεργη καὶ κάπως κούφια δοξομανία μὲ ἰδέες συγχυσμένες ἀφοῦ δὲν κατορθώνει νὰ νοιώσει πὼς τὸ ἐργατικὸ κίνημα ποὺ δὲν ἀγκαλιάζει τὸ δημοτικισμὸ εἶναι μιὰ μεγάλη νούλλα. Τέλος τὸ σοσιαλιστικὸ κέντρο τοῦ πατριῶδ μᾶς φαίνεται, γιὰ τὴν ὥρα, γιὰ τὸ σοβαρώτερο· οἱ ἐργάτες του προσπαθοῦν νὰ μορφωθοῦν πραγματικὰ ἐπάνου στὸ διεθνὴ σοσιαλισμὸ καὶ μᾶς δίνουν πολλὰς ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον. Ἀποτελεῖ μιὰ καλὴ ζύμη, ποὺ μπορεῖ νὰ μορφώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ἐργάτες καὶ πιστεύω πὼς μὲ τὴν ὁργάνωσιν αὐτὴ θὰ συγχωνευτοῦν, ἔσως φαίνονται τοῦλάχιστον τὰ πράγματα σήμερα, εἰ ἐργάτες ποὺ ἔμπνοον πραγματικὰ.

ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν πρὸ σπουδαίης δουλειᾶς παρὰ νὰ ὑποστηρίζουν τὴ θρησκομανία».

Μὲ τέτοια λόγια ἔπρεπε κάθε τίμιος εἰσαγγελέας νὰ ἀπαντήσῃ στοὺς φανατικοὺς χριστιανοὺς τοῦ «μεσαιῶνα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα».

Ἔτσι ἔμεις ποὺ θαυμάζουμε τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς γιὰ τὰ ἀερόπλανά τους, γιὰ τὰ κανόνια καὶ τὰ ὑποβρύχιά τους, δὲ ρίχνουμε καὶ καμιά φορὰ μιὰ ματιὰ σὲ κείνη τὴν Εὐρώπην ποὺ πέταξε τὸ ζυγὸ τῆς ἐκκλησίας μὲ τοὺς παππάδες καὶ τοὺς τύπους τῆς, ποὺ ἀποβλακόνουν τὸν κόσμον καὶ τὸν κάνουν ἀνίκανον γιὰ κάθε σοβαρὴ ἐπιστημονικὴ σκέψη; Ἡ Γαλλία ποὺ τὴν ἀγαπᾶμε σὰ δευτέρην πατρίδα, ἐχώρισε τὴν ἐκκλησία ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ διώξε τοὺς καλογέρους, τίς βδέλλες αὐτῆς τῶν περισσοτέρων χριστιανικῶν κρατῶν. Ἡ Γερμανία ποὺ τὴν θαυμάζουμε τόσο γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς, ἔχει τοὺς ντισσιντέντες (Dissidenten), ποὺ ἔχουν διακόψει κάθε σχέση μὲ τὴν ἐκκλησία. Αὐτοὶ δὲ βαπτίζονται, οὔτε οἱ ἴδιοι, οὔτε τὰ παιδιά τους, παντρεύονται χωρὶς παππᾶ (ὁ νόμος ζητεῖ μονάχα τὸν πολιτικὸ γάμον), πεθαίνουν καὶ θάφτονται χωρὶς τὸ ρασοφόρο ἀντιπρόσωπο τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοὺς κατοίκους λ. χ. τοῦ Βερολίνου 25 οἱ εἶναι ντισσιντέντες, καὶ δὲν πιστεύω, ὅτι οἱ αὐτοὶ εἶναι «ἀνισόρροποι» ἔπος; ἔλεγε κάποια Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα τὸν Καλαβρυτινὸν πατέρα. Ὅλα τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης ἔχουν μιὰ ἢ περισσότερες ἑδρες, ἀπὸ τίς ὁποῖες διδάσκεται φανερά, ὅτι τὰ παραμύθια τῆς Παλιᾶς καὶ τὰ θαύματα τῆς Νέας Διαθήκης ὑποχώρησαν στὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ Δαρβίνου. Τόσοι καθηγητῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν διδάσκουν στὴ νέα γενεά, ὅτι πέρασε ἡ ἐποχὴ τοῦ Δυϊσμοῦ, δηλαδὴ τῆς διάκρισης μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ὅτι θριαμβεύει ἡ θεωρία τοῦ Μονισμοῦ γιὰ τὴν ἐνότητα κάθε ἐκδήλωσης τῆς φύσης, μιὰ θεωρία ποὺ ἀπόδειξε, ὅτι δὲν ὑπάρχει καμία ὑπερφυσικὴ δύναμη, στὴν ὁποία θέλουν νὰ στηρίζουν μερικοὶ ἀνθρώποι τὴν πνευματικὴν, οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν τους ὑπεροχὴν.

Τὸν Καλαβρυτινὸν αὐτὸν τὸν θεωρῶ σὰν πρῶτον σημάδι μιᾶς νέας ἐπανάστασης τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀλήθειας κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῶν νεκρῶν τύπων καὶ λόγων τῆς ἐκκλησίας.

A. STRINIBETZ

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Λένε πὼς στὸν κ. Τοτὸ Δαμίρη τὰ «Ἄβηθ τῆς Ὀσίας» στοιχίσανε πάνου ἀπὸ 2 1/2 χιλιάδες δραχμῆς. Ἀπ' αὐτῆς, χιλίας πεντακόσιες πήρε ὁ θιασοὺς ποὺ τὸ ἔπαιξε δύο βραδιᾶς, παν-

τακόσες κάποιος συγγραφέας πού τὸ σιγύρισε καὶ πεντακόσες ἕνας γνωστός κριτικός πού «ἀνέλαβε ἐργολαβικῶς», νὰ ποῦμε, νὰν τὸ ἠποστηρίξει στὸν τύπο.

— Τὸ δράμα αὐτὸ ἄρσε καὶ στὸν κ. Κ. Μιχαλόπουλο πού γράφει δράματα «Γιὰ τὴν τιμὴ τῆς ἀδερφῆς» καὶ τουρκοκριτικές γιὰ τὰ θεάτρα στὴν «Ἐφημερίδα». Νά, τὸ μεγάλο λάθος τοῦ κ. Δαμίρη. Ἐπρεπε νὰ δώσει καὶ στὸν κ. Μιχαλόπουλο γιὰ νὰ γλυτώσει ἀπ' αὐτὴ τὴ μεγάλη συμφορὰ.

— Στὰ «Παναθηναῖα» δημοσιεύεται μιὰ πολὺ καλὴ μετὰφραση τῆς «Νεκρῆς Πολιτείας» τοῦ Ντανούντσιο. Τὴ μετὰφραση τὴν ἔχει φιλοτεχνήσει ὁ κ. Κ. Μιχαηλίδης τῶν «Παναθηναίων» καὶ εἶναι, ἐξὸν ἀπὸ λιγοστὲς λέξεις, πέρα πέρα δημοτικῆ.

— Τὸ κατατόπι τοῦ περιοδικοῦ «Γράμματα» εἶναι: Revue Grammata, P. O. B. 1146, Alexandrie (Egypte).

— Παναγιῆκε ἡ «Νεότης» τῆς Σμύρνης: καλοτυπωμένη καὶ μὲ ὅλη διαλεκτὴ, στὴ δημοτικὴ γραμμένη. Θὰ βγαίνει κάθε μῆνα καὶ ἡ συνδρομὴ τῆς εἶναι 10 ὄρ. τῆ χρονιά. Ὅποιος θέλει περισσότερας πληροφορίας μπορεῖ νὰ γράφει στὸ διευθυντή τῆς κ. Θεόδωρο Ἐξαρχο (Poste restante Française — Smyrne).

— Ὁ βοηθὸς τοῦ Ἀστεροσκοπίου καὶ συνεργάτης μας κ. Σπύρος Ἀλιμπέρτης δημοσιεύει τώρα ταχτικά στὴ «Νέα Ἡμέρα» ἐπιστημονικὰ ἄρθρα, σκετικὰ μὲ τὴν ἐπιστήμη του. Ἐἴθρα τοῦ κ. Ἀλιμπέρτη εἶναι γραμμένα, κατὰ τὴν καινούρια δημοτικιστικὴ μέθοδο, στὴ μισοκαθαρεύουσα. Ἡ «Νέα Ἡμέρα» δημοσιεύοντας τὸ δεύτερο ἄρθρο του τὸν ἀνακηρύχνει «ἐπιστημονικὸν ἀστέρα πρῶτου μεγέθους». Συμφωνοῦμε πέρα πέρα μὲ τὴν κρίση τῆς καὶ τὸ καταχαιρόμαστε πού ὁ κ. Ἀλιμπέρτης ἀποφάσισε ἐπιτέλους νὰ μπεῖ στὴ «μεγάλῃ δημοσιότητι» καὶ νὰ κάνει γνωστὴ τὴ μεγάλη ἐπιστημονικὴ ἀξία του πού ἴσαμε τώρα οἱ πῶς στενοὶ τοῦ φίλοι τὴν ἔβραμε καὶ τὴν καμαρώνουμε.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

«**Η ΝΕΑ ΗΜΕΡΑ**». Ἦρθε κ' ἡ «Νέα Ἡμέρα» σεμνή, σοβαρῆ, μετρίφρονη. Μὰ ἡ ἀρθρογραφία τῆς ἄτονη, χλιαρῆ. Περιμέναμε νὰ βροῦμε ζωὴ στὴν ἐφημερίδα πού ἔρχεται μὲ τὸ σκοπὸ νὰ μωρφώσει, νὰ ἀνορθώσει τὸ λαὸ μας φέρνοντάς τονε σ' ἐπίπεδο πολιτικῆς μόρφωσης ἀντάξιο στὰ πολιτικά του δικαιώματα. Χαιρόμαστε ἐπωδῆπτε πού τόδαλε τὸ μεγάλο αὐτὸ γιὰ σκοπὸ του τὸ νέο φύλλο ἴσως μ' αὐτὸ διευκολύνει τὸν κ. Βενιζέλο νὰ σκεφτεῖ κι αὐτὸς σοβαρὰ τὸ ἴδιο ζήτημα καὶ νὰ ὑποδοθηθεῖ τὸν ἀγῶνα συντελώντας μὲ τὴ σύσταση πραγματικὰ φιλελεύτερων πολιτικῶν συλλόγων, πού τόσες φορές ὑποσχέθηκε καὶ δυστυχῶς τόσον καιρὸ ξεχνάει, — **ἀν καὶ ἀπὸ αὐτὸν πού ἦρθε γιὰ ν' ἀλλάξει τὸ σύστημα περιμέναμε τουλάχιστο περισσότερο σεβασμὸ στὶς ὑποσχέσεις του, κ. Γρανίτσα**, — στὴ μόρφωση καὶ θεμελίωση τῆς φιλελεύτερης ἰδεολογίας πού ταιριάζει στὸ λαὸ μας. Μόνον μ' ἐφημερίδα δὲν κατορθώνεται αὐτό· πολὺ λιγώτερο δταν αὐτὴ παρουσιάζεται μὲ ἀστενικὲς ἐπιστημονικὲς βάσεις. Κι' αὐτὸ δυστυχῶς συμβαίνει στὴ «Νέα Ἡμέρα»

ἔτσι στὸ κύριο ἄρθρο τοῦ πρώτου φύλλου τῆς φαρύουμε τὴν ἀκόλουθη φράση, πού τὴ βρίσκουμε βέβαια συχνὰ στὶς ρωμαϊκὲς ἐφημερίδες καὶ σὲ λογιῆς λογιῆς ρωμαϊκὰ στόματα, μὰ δὲν τὴν περιμέναμε ἀπὸ φύλλο μεταρρυθμιστικὸ, φύλλο πού ἔπρεπε νὰ ἔχει πολὺ γερὲς βάσεις κοινωνιολογίας: «(λέγοντας ἀνθρώπου) ἐννοεῖ ἐν πρώτοις τὴν διασκευτὴν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐν γένει διοικήσεως τοιαύτην, ὥστε τὸ κράτος νὰ γίνῃ εἰς τοὺς πολίτας αἰσθητὸν ὄχι ὡς ἐχθρὸς ἀλλ' οὔτε ὡς φίλος· (πολὺ σωστά!) νὰ γίνῃ αἰσθητὸν ὡς (αὐτοὶ οἱ πολῖτες — ὄχι, λάθος) γενικὸς προστάτης τῶν κοινωνικῶν συμφερόντων των, προστάτης ἀπαθείας, ἐπιβλητικὸς, δίκαιος». Τὶ ἄμορφο πράμα νὰ εἶναι τὸ Κράτος προστάτης τῶν συμφερόντων τῶν πολιτῶν! Οἱ πολῖτες ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸ Κράτος! Δὲν τὸ ἀποτελοῦν! Εἶναι καλὲς ἰδέες αὐτὲς βέβαια γιὰ μιὰ ἐποχὴ πού ἕνας ἀνθρώπος ἢ μιὰ τάξη ἀνθρώπων μικρῆ, πολὺ μικρῆ μποροῦσε νὰ λείει «l'état c'est moi!» Μὰ τὸ δικὸ μας τὸ πολίτευμα ἦρθε μὲ ἄλλες ἀρχές. Κι ἂν ὡς τώρα στὴν πράξιν δημοιουργήθηκε καὶ σὲ μᾶς πολιτικὴ ὀλιγαρχία, τὸ μεταρρυθμιστικὸ φύλλο ἔπρεπε νὰ τονίσει πῶς ὁ λαὸς πρέπει νὰ μορφωθεῖ ἔτσι, ὥστε νὰ νοιώσει πῶς αὐτὸς εἶναι τὸ κράτος.

Κ' ἔπειτα «τὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν» — στὸν εἰκοστὴν αἰῶνα, στὸ 1912! Ἀὐς καὶ δὲν πήραμε ἀκόμα εἶδηση, πῶς τέτοια κοινὰ συμφέροντα δὲν ὑπάρχουν, πῶς τὰ κοινωνικὰ συμφέροντα εἶναι συμφέροντα τάξεων, τάξεων, τάξεων! Καὶ νὰ σκεφθεῖ κανεὶς πῶς ἡ «Νέα Ἡμέρα» μᾶς ἔρχεται ἀπὸ χώρα γερμανικὴ, ἀπὸ λαὸ πού μᾶς παρουσιάζει σήμερα τὴν τελειότερη πολιτικὴ ὀργάνωση! Μὲ ἀληθινὴ ἀπογοήτευση διάβασα τίς γραμμὲς ἐκεῖνες τῆς «Νέας Ἡμέρας». Ὅχι λαὸ συμπληρωτικὸ στοιχεῖο τοῦ Κράτους, τὰ κρέατα δηλαδὴ γύρω στὸ σκελετὸ τῆς διοικήσεως, τῆς διοικήσεως πού εἶναι ὄργανο, **δημιουργημα** τοῦ λαοῦ (γιατὶ αὐτὸς ἔχει στὸ χέρι του νὰ τὴ διοίσει, νὰ τὴν πάψει, νὰ τὴν ὑποτάξει κάθε στιγμὴ στὴ θέλησὴ του) — μὰ λαὸ — Κράτος. Ὅχι κοινωνικὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν — μὰ συμφέροντα μιᾶς ὀρισμένης τάξης καὶ εἰδικὰ «τῶν ἰσχνῶν» (ὅς εἶναι!) τάξεων τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας». Σὲ τέτοιες βάσεις στερεωμένη θέλαμε τὴν οἰκοδομὴ ἐνὸς φιλελεύτερου, ἀναμορφωτικοῦ φύλλου.

Γ. Γ. Τὶς τελευταῖες μέρες τὰ τυπογραφικὰ στοιχεία τοῦ κύριου ἄρθρου καὶ τῶν τηλεγραφημάτων μεγάλωσαν· μήπως αὐτὸ ἔχει σχέση μὲ τὸ δελτίο τοῦ Πρακτορείου; Ἀπὸ τώρα ; ;!

A. T.

Ο ΦΑΡΙΣΑΙΟΣ. Τὸ ἐπεισόδιό τὸ φαρισσαϊκὸ τοῦ

καθηγητή Κουτρέλη που κατάγγειλε το Γυμνασιάρχη Λορεντζάτο γιατί δεν έκαμε το σταυρό του, τέλειωσε, και πολυκαλά μάλιστα. Το έποπτικό σoubόλιο, με όλες τις διαμαρτυρίες του κ. Δέρβου, πρότεινε την τρίμηνη πάψη του Φαρισαίου καθηγητή και τη μετάθεσή του από την Αθήνα σ' έπαρχιακό Γυμνάσιο. Κ' έτσι ο κ. Κουτρέλης θά χτυπάει τώρα την κούτρα του γι' αυτό που κάμαμε, και θά καθίσει πιά καλά και μες καλύτερα.



ΤΟ ΡΑΣΟ. Μά το ράσο, λένε, άναψε και φούντωσε. Η 'Ι. Σύνοδο στην τελευταία της συνεδρία αποφάσισε να ζητήσει την άναθεώρηση της υποθέσεως και την άπαλλαγήν του κ. Κουτρέλη από την ποινήν». Μπορεί και νάν το καταφέρει. "Όλα γίνονται δώ. "Όταν ο Άρειος Πάγος έρχεται και σου έπικρώνει το βούλευμα του Έφετείου της Λάρισσας για τά δήθεν άθεϊστικά του Βόλου, γιατί τάχα κι ο Ίπουργός της Παιδείας να μη σεβαστεί αύριο τη Συνοδική άπόφαση, μη θέλοντας να τά χαλάσει με το ράσο, που άναπροσωπεύει ψήφους κι αυτό ;

"Επειτα περνάμε πονηρές μέρες κι άν ο κ. Ύπαυργός δείξει κάποια άσέβεια στην 'Ι. Σύνοδο μπορεί να χαρακτηριστεί άβες — και βλάστημα τα !



Η ΤΙΜΗ. Έδωσε πάλι και πήρε τούτες τις μέρες το περίφημο και περιλάλητο ζήτημα. Μπάμ ! από δώ. Μπούμ ! από κει. Οι κ. κ. Τίμοι πάνε να κατανήσουνε την τκαλιπωρη Έλλάδα ένα άπεραντο μακελειό.

Δέ θά βρεθούνε έπιτέλους δώδεκα άτιμοι (τί να πούμε ;) ένορκοι να μάς άπαλλάξουν άπ' αυτούς τούς τίμιους κακούργους ;

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Θ. Κουγ. Καβάρα. Αάδαμς τή συντρομή κ' εύχαριστούμε. — κ. Άρ. Κυρ. Samsoun. Αάδαμς τή συντρομή κ' εύχαριστούμε. Τα γραφεία του «Έκ. Όμ.» είναι δδός Λέκα 4. — κ. Κ. Κον. Μυτιλήνη. Αάδαμς τις συντρομές τών κ. κ. Έλευθ. και Κ. Θαλ. και σ' εύχαριστούμε. Φρόντισε και για τις άλλες. Θά σου γράψουμε. — κ. Ν. Στεφ. Σμύρνη. Μπορούμε να σου βρούμε και τόν πρώτο τόμο του «Νουμά», έξόν από τούς άριθ. 14, 24, 55, 56, 58 και 67. Η άξία του είναι 25 δραχμές, δήπως παραπανίστá έξοδα για τά ταχυδρομικά. — κ. Παρεμβάινοντα (!). "Όχι. Δέ συμφωνούμε με όσα έγραψε στο προπερασμένο φύλλο (άριθ. 483, σελ. 366) ο κ. Α. Σφουριδόπουλος για τόν κ. Γρ. Ξερόπουλο. "Ο κ. Ξ., μιά κ' έργάζεται σέ

ψημερίδα, φυσικά δέν μπορεί να κάνει και του κεφαλιού του: μά θά ύπακούσει σέ κείνους που διευτύνει την έφημερίδα. Έτσι έτσι λέει ο κ. Σφουριδόπουλος είναι και μένει προσωπική του γνώμη, κι όχι γνώμη του «Νουμά». Έμεις συμφωνούμε πέρα πέρα με τόν κ. Ξερόπουλο.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Διακηρύττει ότι

Σχετικώς με την προσεχώς γενησομένη επιθεώρησην και ταξινομήσιν των κτηνών, φορτηγών και αυτοκινήτων άμαξών της πόλεως Αθηνών κατά τόν περί στρατιωτ. εισφορών νόμον, ειδοποιούνται οι ιδιοκτῆται ίππων, φορβάδων, ήμιόνων, βοών και βουβάλων, ότι αυτή θέλει τελεσθή κατά τμήματα από της 7ης πρωτης ώρας της 2 'Ιουλίου μέχρι και της 16ης ιδίου έ. έ. ως εξής :

Α' τμήμα την 2 και 3 'Ιουλίου έ. έ.

Β' τμήμα την 4 'Ιουλίου έ. έ.

Γ' τμήμα την 5 και 9 'Ιουλίου έ. έ.

Δ' τμήμα την 7 'Ιουλίου έ. έ.

Ε' τμήμα την 8 'Ιουλίου έ. έ.

ΣΤ' τμήμα την 9 και 10 'Ιουλίου έ. έ.

Ζ' τμήμα την 11 'Ιουλίου έ. έ.

Η' τμήμα την 12 'Ιουλίου έ. έ.

Θ' τμήμα την 13, 14 και 15 'Ιουλίου έ. έ.

Θά προσαχθώσι δέ τά κτήνη των ταύτα πρό του Δημαρχικού καταστήματος μετά της σαγής αυτών, τās δέ φορτηγούς άμαξας έξευγμένας. Οι μη προσελθόντες θά επισώρωσι βαρυστάτας τās συνεπειάς του Νόμου κατ' αυτών.

Έν Αθήναις τῆ 1 'Ιουλίου 1910

Ο Δήμαρχος

(Τ. Ξ.)

Σ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΔΑ — «Όσοι ζωντανοί» δρ. 2 (για τó έξωτερικό φρ. 2,25).

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ (Judas Errant) «Αγκάθεια και τρεβόλοι» δρ. 1 (για τó έξωτερικό, φρ. 125).

OSCAR WILDE — «DE PROFUNDIS» μετάφρ. Άλεξ. Μαρπουτζόγλου δρ. 2 (για τó έξωτερικό φρ. 2,25).

VERNON LEE — «Η Άριάδνη στη Μάντουσα», δράμα σέ πέντε πράξεις (μετάφραση Στέφ. Πάργα) δρ. 1 (για τó έξωτερ. φρ. 1,25).

ΑΥΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ «Η μουσική δια τών αιώνων»